

DOMOVINA

in KMETSKI LIST

Upravištvo in uredništvo »DOMOVINE«, Ljubljana, Puccinjeva ulica št. 5, II. nad., telefoni 31-22 do 31-26
Račun Pošne hranilnice, podruž. v Ljubljani št. 10.711

Izhaja vsak teden

Naročnina za tuzemstvo: četrtletno 6.— L., polletno 12.— L., celoletno 24.— L. — Posamezna številka 60 cent.

Pregled vojnih in političnih dogodkov

Najvažnejši dogodek v preteklem tednu je bila

Zasedba francoske vojne luke in mesta Toulona.

Italijansko-nemška vojska sta zasedli to važno francosko oporišče, da sta prekrizali nevarne načrte Angležev in Američanov. V Toulonu je namreč bila zbrana francoska vojna mornarica, ki naj bi po skrivnem dogovoru med francoskimi poveljniki in Anglo-Američani ušla na sovražno stran v Severno Afriko, ki so jo nedavno zasedle ameriške in angleške čete. Nemška in italijanska vlada pa sta bili pravočasno o tem obveščeni, zato sta se odločili za nagel nastop. V soboto, dne 28. novembra je Glavni stan Italijanskih oboroženih sil objavil na začetku svojega 917. vojnega poročila naslednji stavek: »Včeraj podnevi so naši oddelki obnemem z nemškimi oboroženimi silami zasedli trdnjavo Toulon.«

Adolf Hitler je postal šefu francoske države maršalu Petainu obširno poslanico,

ki je bila napisana v Berlinu 26. novembra. Hitler je obširno orisal, kako je hotel s poraženo Francijo vzdržati prijateljsko razmerje, da pa je zvedel o novih kršenjih dane besede s strani francoskih oficirjev, generalov in admiralov. Iz tega razloga je zapovedal, naj se razorožijo vse edince francoskih oboroženih sil, ki jih hujskajo oficirji k odporu proti Nemčiji. Obnemem je zapovedal, naj se takoj zasede Toulon in naj se francoskim vojnim ladjam prepreči odhod, ali pa naj se uničijo, in da se stre sleherni odpor, če je potrebno, z največjo silo. Enako povelje je izdal tudi Duce. Nemško vojno poročilo od 27. novembra je objavilo, da so nemško-italijanske čete bliskovito izvedle to povelje ter v kralj zadušile odpor. Opravile so v nekaj urah poverjeno jim nalogo.

Povelje je bilo dano ponoči in zjutraj sta bila mesto in pristanišče Toulon v rokah Italijanskih in nemških čet. Del francoske mornarice se je sam potopil. Tako je na dnu morja končala svoj obstanek nekdanj ponosna francoska vojna mornarica.

V Afriki se nadaljujejo ostri spopadi. Zlasti je italijansko poročilo od 27. novembra objavilo, da je bil v Tunisu hud spopad oklopnih vozil, ki se je zaključil v korist nemško-italijanskih sil. Pokončanih je bilo mnogo sovražnih oklopnih voz.

Nadaljujejo se silovite bitke na Sredozemskem morju in v zraku.

Zadani so bili novi hudi udarci sovražnemu ladjstvu. Od severa do juga, se prav posebno pa pri dovozi iz Amerike v Severno Afriko so na preži Italijanske in nemške podmornice. V zraku stalno krožijo letala, ki napadajo sovražne vojne in trgovske ladje. Zlasti spopadi v zraku postajajo vedno hujski. Iz Afrike in z Malte poletujejo sovražna letala včasih nad Sicilijo, pri tem pa utrpijo marsikatero izgubo.

V Cirenjski so zavzele italijanske in nemške čete stare utrjene postojanke,

kjer bodo odločno sprejele angleško armado, ki se pomika proti njim. Vsekakor bo nova bitka jako trda preizkušnja angleških borbenih sposobnosti.

Na vzhodni fronti je nastopila zima z vsemi svojimi tegobami. Kljub temu se razvijajo silni boji. Izkustva lanske zime so mnogo pripomogla k letošnji obrambi pred navalom ruskih čet, ki jih sovjetski vojskovodje brezobzirno mečejo v bitke. Nemška vojna poročila ugotavljajo, da sovjetska ofenziva izgublja na svoji udarni sili in da so vsi sovjetski napadi na raznih odsekih odbiti.

Italijanski bojovníci v borbi z angleškimi napadalci v Afriki

Že Valvasor je pisal o dolenjskem sadjarstvu

Novo mesto, konec novembra
Sadjarstvo je bilo za Slovence že od nekdaj velikega pomena. Že Valvasor omenja sadjarstvo tedanje dobe. O mnogih krajih omenja gojitev lepega in dobrega sadja, o sadnih vrstah, ki so jih tedaj gojili in poje slavo stari možni hruški, tepki. Iz Valvasorjevega dela spoznamo, da so tedanj ljudje že visoko cenili sadje, zlasti hruške, ki so jih sušili in splošno uporabljali kot hrano. Uporabljali so celo gozdne lesnike, katerih so bili tedanj gozdi polni. Iz lesnik in suhih tepk so mlieli moko, ki je služila z grašično moko za dodatek žitnemu kruhu. Samo žitni kruh je bil le ob velikih praznikih na mizi.

Hrana naših prednikov

Je bila v tedanji dobi zelo skromna. Tedaj niso še poznali ne fižola, niti koruze in ne krompirja. Zato jim je bilo sadje važno in zdravo hranilo. Se dandanes pričajo stare podrti sušilnice, kolikega pomena je bilo suho sadje v prehrani naših prednikov.

Ko je prišel krompir v naše kraje in so pričeli naši predniki pridelovati tudi fižol in koruzo, je pričelo sadjarstvo pešati. Zanimali so se

Izgube na ljudeh in materialu so vedno hujske. Središče ruske ofenzive je severno-zapadno od Stalingrada.

V tem področju je bilo svojčas nekoliko ruskih predorov večjega obsega, toda nemške čete so s celo vrsto protinapadov spet osvojile začasno izgubljeno ozemlje. Bitke trajajo dalje, vojna sreča se menjava, vendar kaže Nemčija s svojimi zavezniki trdno zaupanje v končni zlom silovitega sovjetskega napada. Z Nemci se zlasti v odseku pri Stalingradu najbolj preizkuša vzajemnost zavezniških čet. Tu se bore z Nemci Italijani, Romuni, Madžari in Hrvati. Nemški listi pravijo: Sovražnik misli, da je zdaj nastopil najprimernejši trenutek za izvedbo njegovih načrtov, predvsem zaradi tega, ker meni, da so vremenske prilike ta čas njemu posebno v prilog. Vsekakor pa je treba pripomniti, da vsi ti pokreti letos niso dosegli udarnosti lanske zime, ker so se Nemci okoristili z lanskimi izkušnjami.

Angleži nadaljujejo s svojim nečloveškim napadanjem Italijanskih mest.

Italijansko ogorčenje nasproti angleškemu početju je tolmačil rimski arhitekt Marcel Piacentini, član Krajeve italijanske akademije, ki je objavil daljše pismo, navajajoč: Podlosti, ki jih Anglosasi počenajajo proti našim ljubljanim mestom, nimajo primere v zgodovini. Angleži delajo s polno zavestjo in uničujejo s točno voljo. Njihov namen ni samo razširjati poplah med

le še za slivo, toda ne toliko zaradi tega, ker je sad pripraven tudi za sušenje, temveč za kuhanje v žganje, ki so ga predniki žal le preradi uživali.

Ob koncu 18. in v začetku 19. stoletja skoraj ni več govora o umnem sadjarstvu. Sele z ustanovitvijo Kmetijske družbe, ki je pričela med drugim ustanavljati tudi drevnice, je bil položen temelj novemu sadjarstvu. Mnogo sta za napredek slovenskega sadjarstva storila dopisna člana Kmetijske družbe Franc Pir in Lovro Pintar, ki sta venomer vzbujala v narodu veselje do umnega sadjarstva.

Sadjarstvo

se je najprej poživilo po slovenskih krajih na Štajerskem, kjer so tudi ob cestah posadili mnogo sadnega drevja. Tudi Kranjska v tem pogledu ni zaostajala, saj je Kmetijska družba leto za letom oddajala članom na tisoče drevec po prav nizki ceni.

Nekaj let pred prvo svetovno vojno je kranjski deželni odbor zelo pospeševal napredek sadjarstva. Sadjarstvo so pospeševale tudi šole, ki so ustanovljale krajevne drevnice za gojitev

ljudstvom, marveč hočejo izbrisati vse ono, kar najostreje priča o italijanski kulturi. Vztrajnost njihovih napadov dokazuje, da hočejo zadeti umetniška dela, ki jih sami v svoji lahkotnosti in prostaštvu ne morejo niti posnemati. Zato izvršujejo barbarske napade proti 2000-letni evropski omiki. Toda Angleži in Američani se spet enkrat motijo. Italijani bodo do zadnje kaplje krvi branili svoje veliko bogastvo, ki ga predstavlja njihova kultura.

Te dni je minilo 30 let, odkar je Albanija postala samostojna in neodvisna.

V Tirani so bile velike svečanosti in je bilo zjutraj oddanih 21 topovskih streljav. Letala so krožila nad mestom in odvrгла listke, ki so proslavljali povečano Albanijo. Stedile so vrste svečanosti, potem pa vojaška parada in sprejod. V namestniški palači so bili sprejeti vsi visoki civilni, vojaški in cerkveni dostojanstveniki. Prečitana je bila brzojavna čestitka Kralja in Cesarja. Prav posebno pozornost je zbudila naslednja brzojavka, ki jo je poslal Mussolini predsedniku albanskega ministrskega sveta: »Proslava 30. obletnice albanske neodvisnosti, ki nas je doletela v borbi za svobodo narodov, je nadvse značilna. Italijansko-albanska zveza je dala neodvisnosti albanskega naroda novo življenje. Jutrišnja zmaga bo morala samo potrditi najvišjo usodo obeh naših dežel v svetu, ki bo temeljila na miru in pravici.«

kraju primernih sadnih vrst. Za napredek dolenjskega sadjarstva je mnogo storila tudi kmetijska šola na Grmu pri Novem mestu.

Leta 1921. se je ustanovilo »Sadjarsko in vrtnarsko društvo«.

ki izdaja tudi društveno glasilo »Sadjar in vrtnar«. Podružnice, ki so ustanovljene povsod, kjerkoli je kaj za napredek sadjarstva vnetih gospodarjev, skrbje za nasaditev priporočljivih sadnih vrst in preskrbujejo članom letno mnogo sadnih drevesc.

Tako je sadjarstvo na Dolenjskem v lepem razvoju, vendar je treba še mnogo storiti, da se dvigne na zadovoljivo višino.

Sadjarstvo spada med najbolj plodne in donosne panoge našega gospodarstva. Lepo in zdravo sadje najde vedno kupca in ima tudi vedno primerno ceno. Poraba sadja, ki je v današnjem zdravilstvu nujno potreben čimtelj v prehrani, je vedno večja, zato mora biti tudi skrb sadjarjev, da zadostijo splošnim potrebam. In ravno v tem pogledu ima Dolenjska v bližnji bodočnosti veliko nalogo.

Prostrano Dolenjsko s primerno in ugodno lego more biti tudi kos veliki nalogi, če se sadjarji poprimejo umnega sadjarstva, pomnože sadne nasade in jih skrbno in smiselno obdelujejo ter zatirajo številne škodljivce.

Sadnih nasadov je po Dolenjskem še vedno premalo.

Res je, da se je v zadnjem času nasadilo mnogo drevesc, vendar je vse to še premalo. Koliko je še za nasaditev sadnega drevja primerne prostora! Mnogo je strmih in kamenitih krajev, ki niso primerni za njive, bili pa bi prav primerni sadovnjaki. Tudi široki obmejni pasovi njiv naj bi bili zasajeni, dalje pašniki, ki jim sadno drevje ne škoduje in tudi travnikom ne škodujejo sadna drevesa, če se dovolj narazen posade (20 m).

Med trtnimi nasadi po vinogradih bi lahko sadili breskve, ki ne dajejo preveč sence. V marsikaterem primeru pa bi kazalo slab vinograd spremeniti v sadovnjak, ki bo bolj donosen.

Lep, zdrav in dober sad more roditi le zdravo drevje, ki je obvarovano pred zajedavci in škodljivci. Te je treba zatirati z različnimi škropili in pripomočki, zato naj bi imel vsak sadjar ali vsaj sadjarski okoliš škropilnico, ki naj bi se je vsi sadjarji pridno posluževali. Vsak sadjar mora biti član sadjarskega in vrtnarskega društva in naročnik društvenega glasila »Sadjar in vrtnar«, ki daje potrebne nasvete. Velike važnosti za napredek sadjarstva je spoznavanje sadnih sort. V zadnjih letih se je v tem pogledu obrnilo že mnogo na boljše, ker vsak naprednejši sadjar že dobro pozna posamezne vrste iz sadnega izbora in mnoge domače vrste. Na Dolenjskem so najprimernejše sorte: kanadka, Baumannova reneta, ontario, jonatan in boskopski kosmač, prav dobro pa uspevajo tudi: šarlamovski, gdanski robač, landsberška reneta, krivopecelj, londonski peping in ponekod tudi zlata parmena. Pri novih sadnih nasadih bi morali sadjarji upoštevati pravilo, da sade kolikor mogoče malo vrst, ker le lep in sortiran jabolka imajo dobro ceno. Mešano blago, čeprav je lepo in zdravo, nima take veljave. Večina naših sadjarjev ne upošteva tega važnega pravila, kar je le njim v škodo.

Dolenjski sadjarji se bodo morali privaditi tudi pravilnemu spravljajanju in sortiranju, zlasti pa vlaganju sadja v normalne transportne posode, da bodo lahko tudi glede zunanje opreme tekmovali z inozemsko robo. Tudi uporabo sadja za domače potrebe je treba upoštevati in se bolje zanimati za sušenje sadja. Vsak večji kraj naj bi imel skupno sušilnico ali naj bi jo imele vsaj vse sadjarske podružnice. Suho sadje je potrebno doma, se pa tudi zelo lahko proda. Umno sadjarstvo obeta Dolenjcem bogat vir dohodkov.

Sadjar v decembru nadaljuje ob ugodnem vremenu tista dela, ki jih ni izvršil v novembru. Najvažnejša dela pa so: ssaženje, obrezovanje, redčenje, okopavanje kolobarjev in gnojenje. Ob ugodnem vremenu lahko izvršimo tudi zimsko škropljenje. Mlado sadno drevje zavarujemo pred zajcem, če tega še nismo izvršili. Ob neugodnem vremenu pregledamo in spravimo v red sadjarsko in vrtnarsko orodje, da ne bo pomladi jeze in zamude. Skrbimo za potrebni gnoj, prekopljemo kompost in ga zalijemo z gnojnico. Nadaljujemo zatiranje škodljivcev in boleznih, če nismo dokončali tega dela v novembru. Pregledamo sadne škropilnice, nabavimo sredstva za poletno in, če je treba, še za zimsko škropljenje sadnega drevja. Proti koncu meseca pobereimo lepljive pasove in jih sežemo. Odrezane veje pustimo ležati po sadovnjakih. Privoščimo jih zajcu, da bo prizanesel mlademu drevju.

Vojaške akcije proti partizanom

Poveljnik XI. Armadnega zbora Eksc. General Mario Robotti je objavil naslednji proglas:

SLOVENC!

Očiščevalne in policijske akcije, ki so jih oddelki Kr. Vojske in Črnih srajc Armadnega zbora pričeli izvajati 16. julija tega leta, da bi v tej provinci vzpostavili red in mir, ki so ju kalili vsem poznani maščevalni uboji, ropi in okrutnosti, ki so jih vršili plačanci z angleškim in boljševiškim zlatom, so rodile uspehe, ki ne potrebujejo razlag. Jasno so izražene v zelo pomembnih številkah:

2654 zločincev je bilo ubitih v boju,

1625 se jih je predalo z orožjem.

V teh številkah, ki so natančno ugotovljene, niso všeti oni, ki so jih ali ubite ali smrtno ranjene odvedli zločinci s seboj na begu in jih tako odtegnili naši neposredni ugotovitvi. Na podlagi zanesljivih poročil, ki so jih prejela italijanska vojaška oblast, moremo prišteti prejšnjemu natančno določenemu številu še kak tisoč takih izgub.

Vsa njihova taborišča in skladišča, ki so jih pripravili z ropi in z izsiljevanjem v škodo slovenskega prebivalstva, smo uničili. Zaplenili smo ogromno količino avtomatičnega in ročnega orožja, streliva in vseh vrst vojnega materiala.

Brez prestanka se še vedno predajajo poveljstvom naših posadk osebe, ki so jih zločinci prisilili, da so se pridružile njihovemu zločinskemu delovanju, ali pa so sicer prostovoljno mno-

žile njihove vrste, pa se kesajo svojih zločinov in se javljajo v zaupanju na prizanesljivost oblasti. Takim ljudem je — kakor znano — zagotovljeno, da bodo ostali pri življenju. Glede tega se morejo sedaj in v bodoče zanesti na moje besede.

Vse čenče raznih »Slovenskih poročevalcev«, vsi tajni letaki, vse laži, ki so jih razširili razni komunistični »glavarji« — ki so se odločili raje za borbo na papirju in se skrbno ogibali podati se v boj skupno s svojimi pristaši, kakor so nasprotno to storili italijanski vojaški poveljniki — ne morejo prav nič spremeniti teh resnic ali zmanjšati tudi le za eno samo številko gorl navedenih podatkov.

Slovinci!

Oboroženi vojaki Italije, budni varuhi reda in miru med vami, se vračajo na svoja mesta s trdno voljo nadaljevati neizprosno boj proti sodrgi, ki se je postavila izven zakona in skuša zbrati svoje razbite sile, da bi znova sejala strah in trepet med mirno slovensko prebivalstvo po mestih in vaseh!

Poštena slovenska mladina se zaveda visokega pomena tega boja in si šteje v čast sodelovati v tej borbi ob strani vojakov zmagovitega Kralja. Mi smo veseli, da imamo to mladino ob svoji strani!

Poveljnik XI. Armadnega zbora
General MARIO ROBOTTI

GOSPODARSTVO

Nova vina se čistijo

V kleti so nam povreli nova vina. Lahko jih že zapolnimo v sodih. Ako so pa vina morda še kislila, kar je letos le bolj redek primer, bomo še nadaljevali mešanje, da čim bolj pospešimo naravni padec kislin v njih. Pretakanje mladih vin bi v tem primeru odložili, vina večkrat z drožmi premešali, na sodih pa pustimo čim dalje kiselno vežo, da lahko ogljikov dvokis še uhaja. Šele ko smo ugotovili s pokušnjo, da je kislina v vinih že primerna, pustimo vina na miru, da se očistijo, nakar jih ločimo od drož.

Pred prvim pretakanjem bomo vina preizkusili, kako so kaj na zraku stanovitna. V ta namen dajmo pred pretakanjem pol kozarca vina iz vsakega soda na zrak. Po pretoku nekaj ur že opazimo, ali bo vino na zraku postalo rjavo, črno, motno ali pa se bo pričelo čistiti. Vina, ki porjavijo, žveplamo, da porjavenje preprečimo. Črna vina pustimo počrneti, nakar jih očistimo. Druga vina pa pretočimo lahko mirno na zrak, ker se bodo pozneje spet očistila. Le vino, ki smo ga morali zaradi porjavenja močno žvepla-

ti, dajmo nekaj dni po žveplanju spet na zrak. Ako je zdaj stanovitno, ga bomo pretočili, pri tem pa še močno zračili. Ako pa še porjavi, ga moramo ponovno žveplati in šele po nekaj dneh ga bomo pretočili. Pri prvem pretakanju moramo vina vedno zračiti, ker le s tem dosežemo poznejšo pravo bistrost vin.

Pri prvem pretakanju lahko tudi opazimo, da mlada vina smrdijo po gnilih jajcih. Ta napaka pa navadno ni posebno huda ter jo odpravimo s ponovnim žveplanjem.

Zdaj ne smemo pozabiti tudi dobro prezračiti vso klet. Ko je zunaj primerna temperatura, odpremo okna v kleti, da dobi čisti zrak prost dostop v klet. Dokler pa kislina v mladih vinih še ni padla na primerno stopnjo, temperature v kleti ne bomo znižali pod 12° C, ker bi se pri nižji toplini kislina ne zmanjševala. Pred pretakanjem pa lahko pade kletna temperatura tudi nižje na primerno kletno toploto, ki znaša okoli 10° C. Pri navedeni toploti se bodo vina lahko nemoteno čistila in razvijala.

Vprašanje kuhane in presne hrane

V današnjih časih je za kmetovalca kakor za rejca v mestu posebno važno vprašanje, ali naj živali krmita s kuhano ali presno hrano. Tega vprašanja se je lotil g. Drago Kosem iz Ljubljane. V »Malem gospodarju«, katerega ureja, je objavil naslednjo sodbo:

Neprestano se piše o vrednosti surove (presne) hrane. Tudi ljudem jo priporočajo, češ da se pri kuhi uničijo mnoge neprecenljive hranilne vrednote.

Od nekdanj so dajali prašičem predvsem kuhano hrano. In tudi sem je poseglo strokovno stališče, ki priporoča krmljenje prašičev s surovo hrano. Verjetno je krmljenje prašičev na deželi, kjer je dovolj izbire, s surovo krmo ugodnejše in uspešnejše, nego krmljenje s kuhano hrano. In celo na deželi še niso docela opustili kuhe ter na splošno trdijo, da je kuhanje pri pitanju skoraj neizbežno.

Povsem drugačen pa je položaj za rejca v mestu. Tu ne pride s samo surovo hrano nikamor, kakor mi je jasno pokazala tudi lastna praksa. V mestu rejec ne razpolaga niti s pašo, nima zrna v dovoljni meri, nima zadosti detelje, zlasti pa ne koruze. Pač pa razpolaga z različnimi ostanki od kuhe, z vrtnim zelenjem in morda s kakimi tropinami. Spricho tega je edini izhod, da hrano kuha. Na ta način preprečuje, da bi žival zaradi postane in od raznih strani zbrane hrane obolela, na drugi strani pa lahko kuhani hrani dodaje razna močna krmila, da izboljša okus in da zviša hranilno vrednost. Ker pa je

vsekakor potrebno, da dobiva prašič tudi surovo hrano, zameša med kuho, preden poklada, še mlado deteljo, razrezane koprive, mangold in podobno. Zelo uporabna sta tudi regrat in meček. Če v tako mešanico dodamo še primerno količino kuhanega krompirja, bo žival uspevala zadovoljivo.

S takim pripravljanjem krme smo ustregli onim, ki zagovarjajo pokladanje surove hrane, kar je v bistvu pravilno, če so dani pogoji, in omogočili smo uporabo krmil, s katerimi razpolagamo in ki jih dodajamo lahko le kuhani hrani. Če pri takem krmljenju poskrbimo celo, da se enkrat na dan prašič spreleta in ima takrat na razpolago mlado travo ali deteljo, morda tudi solato, topinamburjevo listje in celo listi sončnic mu gredo v slast, smo storili dovolj za uspešen razvoj živali.

Voluhar in zajec sta jeseni in pozimi najhujša škodljivca, ki ogražata manjše sadno drevje. Voluhar uničuje korenine, njegovo pogubonosno delo zakriva zemlja. Zajec pa gloda mlada debela. Voluhar se jeseni in v zgodnji zimi seli s polj in travnikov v sadovnjake. Treba je nastaviti pasti ali pa zastrupljeno vabo. Zoper zajca pa je treba oviti debela s slamo ali koruznico ali pa jih obložiti z lubjem, leskovimi palicami, trskami ali čemurkoli, samo da bodo mlada debela dobro zavarovana pred ostrim zajčjim zobom. To je potrebna tiaka, dokler ne bodo sadjarji lahko svobodno pokončavali zajca.

NORAH LOFTS

V SUŽENJSTVU

Wainwright pa je bil dovolj previden, da ni zahteval, naj stori to gospa Bridgesova, saj ni mogel prezreti njene naklonjenosti do osovraženega dekleta, temveč je poveril ta posel Rozi, dobro vedoč, da bo s posebnim zadovoljstvom izmaličila svojo tovarišico.

Hestera se je obupno branila, kričala je in bila okrog sebe, — a zaman! Koder za kodrom je moral z njene glave. Med borbo je Roza opraskala Hestero s škarjami po čelu, da se ji je pocedila kri. Po tej praski ji je ostala na čelu neznatna brazgotina in jo vse življenje spominjala, da se je eni njenih sovražnih posrečilo ji storiti silo. Zmagovalka se je kajpada veselila svoje zmage. Gosji pastir Edgar, ki se mu je Hestera nekoč tako bridko naščevala, bi lahko posvaril Rozo pred posledicami njene zmage, a žal ni imel nobene prilike za to.

Malo časa je minilo od Eline smrti, a dovolj, da je postalo iz njene hčere to, česar jo je hotela obvarovati. Slabo oblečena je morala nekdanj negovana Hestera, ki je bila mati tako ponosna nanjo, opravljati dela, ki so se zdela Eli za njenega otroka nizka in žaljiva. Ela je postala zločinka, samo da bi hčerko obvarovala takega dela, posledica pa je bila ta, da je bila Hestera zdaj prav tam, kjer je bila njena mati s svojimi dvanajstimi leti — le s to razliko, da nje takrat ni nihče sovražil, Hestera pa je imela dva neziprosna sovražnika: Rozo in Wainwrighta. Kajpada je imela tudi prijatelje in sicer prijatelje, ki so ji bili več kakor površno vdani; predvsem gospo Bridgesovo in Sama.

Čeprav jo je smel Wainwright pestiti, kolikor je hotel in jo celo pretepati, kar je bila v tistih časih pravica vsakega delodajalca, — se vendarle ni mogel ves čas brigati zanjo. Čim ji je obrnil hrbet, na stara kuharica zamudila nobene prilike, da ne bi še naprej razvajala svoje ljubljene in kadar koli so priropotali od kod Hesterine coklje ali pa je morala nesti v svinjski hlev težak škaf pomij, se je brž prikazal Sam in ji odvezal breme, da se ji ni bilo treba mučiti z njim.

Pouk pri gospodični Peckovi je seveda čez noč prenehal, a kadar koli je gospa Bridgesova poslala Hestero na sprehod, je zmeraj uredila to tako, da je vodila njena pot proti učiteljčini hiši. Tedaj je gospodična Peckova brž prijavila čaj, vselej se, da lahko pogosti nekdanjo učenko, edino učenko, ki jo je kdaj ljubila. V večnem enoličju delovnih dni je bila družba z razumno in izobraženo staro gospodično za Hestero prijetna izprememba.

Nekega večera se je zasukal pogovor na Shakespearejeve sonete, ki jih je gospodična Peckova čitala ob Hesterinem prirodu. Kakor običajno je iz tega pogovora nastalo predavanje, ki se je začelo z bežnim pregledom pesnikovih del in se je polagoma razvilo v kulturno zgodovinski opis cele epohe kraljice Elizabete. Med razlago je učiteljica omenila, da so dame tistega časa uporabljale neko sredstvo, imenovano hena, s katerim so si barvale lase, da so imeli isto rdečo barvo, kakor so jo imeli kraljičini lasje že po naravi.

Hestera se je vračala zamišljena domov, ko je bila izvedela, da je barvanje las tu in tam še vedno v navadi in da dobiš heno v vsaki dobri lekarni. Ni še pozabila, kaj ji je bila storila Roza. Dejstvo, da je ravnala po gospodarjevemu ukazu, je ni opravičevalo, tem manj, ker ni zamudila nobene priložnosti, da ne bi napravila nesramne opazke na račun Hesterinih kratkih las in je ob vsaki priliki izjavljala, da so dolgi lasje najlepši kras vsake ženske. Gospa Bridgesova, ki ni prezrla, kako so te opazke bolele njeno ljubljeno, se je brž potegnila za Hestero in je vrgla Rozi v obraz, kako neumestno je njeno govorenje, ko ji vendar na lastnem temenu postajajo lasje vedno bolj redki.

Roza je globoko užaljena zapustila kuhinjo, tem bolj, ker je bila že tudi sama opazila, da ji postajata kiti, ki si ju je sleherni jutro s tolikšnim prizadevanjem ovijala okrog glave, vedno tanjši in tanjši. Na nosu so se ji poznali sledovi svoječasnega napada gospe Bridgesove. Če ji bodo zdaj še začeli lasje izpadati, bo njena bodočnost črna. Sovraštvo, ki ga je gojila do Hestere, je izviralo v glavnem iz zavisti. Neizrečeno jo je bolelo, da je postajalo to prevzetno bitje vedno bolj prikupno in je vedno bolj pritegovalo nase pogled moških.

»Kmalu bom zopet morala vzeti škarje v roke, da napravim red na Hesterini glavi,« je izjavila nekoč.

»Kaj mi mar,« je odgovorila Hestera. »Saj obstoji hena... in z henino pomočjo bom imela kmalu zopet dolge lase.« Maščevalni pohod se je pričel.

Roza je prislunila. »Kaj pa je to?« je hotela vedeti.

»Hena!« je ponovila Hestera, segla po delu in odhitela.

Naslednje dni je Roza prenehala z zbadanjem in tudi ni nič več omenjala, da bo morala vzeti škarje v roke. Nazadnje ni mogla več zatajevati vprašanja, ki ji je žgalo ustnice. Prišla je v sušilnico, si dala tam opravka, nazadnje pa je le prišla na dan s stvarjo, ki jo je bila pripeljala semkaj. »Kie praviš, da se dobi tista reč, ki si jo zadnjič omenila?«

Hestera se je delala nevedno: »Kakšno reč pa misliš?«

»Tisto sredstvo za lase.«

»A, hena! Samo v mestu jo dobiš. Moram si jo dati prinesti, saj mi gotovo misliš kmalu postreči s škarjami.«

»Morda pa ne...« je zamrmrala Roza. »Saj gospod Wainwright ni dejal, da naj imaš zmeraj kratke lase.«

Hestera je mirno pobirala perilo. Molčala je in čakala.

»Če bo spet kaj rekel, ga bom skušala prepovoriti, naj ti pusti lase,« je čez hip dodala Roza.

Hestera je vneto opravljala svoje delo in molčala.

»Ali je ne bi mogla še zame prinesti?« je nazadnje Roza v zadregi spravila iz sebe.

»Zate?... Da... lahko... Čemu ne?« je zviška odvrnila Hestera. Uro pozneje ji je Sam že obljubil, da ji prinese heno iz Norviche.

Čez nekaj dni je res prinesel zaželjeni zavojček. V njem je bil cel funt zelenorjavega praška, ki mu je bilo priloženo navodilo za uporabo. Roza je poklicala na pomoč svoje sestro Aggi, in obe sta se odpravili na podstrežje.

Ostali del mrzlega zimskega dne je prebila Hestera v drvarnici, kjer je lomila dračje. Kmalu pa se je prikazal Sam in ji odvezal delo, ki ji je do krvi opraskalo prste.

»Z jezevo mastjo bi si morala namazati roke,« je menil. »A kje jo boš zdaj dobila? Ježi spijo zimsko spanje.«

»Ah kaj... malo krvi nič ne škodi... Danes boš lahko videl še vse kaj drugega,« se je zahihitala.

»Kaj pa?« je radovedno vprašal.

»Rozine lase!« je odvrnila s škodoželjnim smehom.

»Kaj pa je z njenimi lasmi? Pa si j'h menda ni zdaj sama porezala?«

»Še nekaj hujšega, kakor če bi si jih porezala — upam vsaj. Toda ne povej nikomur. Sam... nihče ne sme vedeti, da irnam jaz prste vmes.«

»Saj me vendar poznaš,« je odvrnil in jo nežno pogledal. »Mar ne veš, da bom zmeraj potegnil s teboj?«

Ko je prišla Hestera v kuhinjo, ji je udaril na ušesa glasen smeh. Gospa Bridgesova se je držala za trebuh. Po licih so ji tekale solze. Brisala si jih je s prstom, ki je bil bel od moke. A nič ni pomagalo, ker so ji vrela novi potoki solza iz oči.

S kladivcem za meso v rokah je sedela Marta odprtih ust in iz grla so se ji trgali kriki groze, dočim je Aggi srce pretresujoče ihtela. A na sredini kuhinje je stala Roza. Ramena je imela ogrnjena z brisačo, na katero je kapljalo z njene glave. Del las ji je štrlel po koncu, drugi del pa ji je razmršen padal navzdol. Svetili so se v vseh barvah. Le malo je bilo preostalo od njene prvotne črne barve. Zgoraj so se rujavo lesketali, na ostalem delu glave pa so prehajali od rjavožolte do žive rdeče.

Čim je Roza zagledala Hestero, je zagnala divji vrišč in je planila nad njo, z očitnim namenom, da poplača hudobnico za to, kar ji je bila storila. Gospa Bridgesova, ki se je še zmeraj smejala, se je brž potegnila za svojo ljubljeno.

»Le nič ne očitaj otroku,« je dejala, »kako naj bi Hestera vedela, da bo imelo sredstvo tak učinek na črne lase?« Znova jo je posilil smeh in ko je čez nekaj časa spet prišla do besede, je reče se dodala: »Nočem čepico si boš morala kupiti in jo nositi tudi podnevi.«

Roza je obsula Hestero s celo kopo psovok. Obkladala jo je z vsemi nedostojnimi izrazi, kar jih je premogel njen besedni zaklad.

»Iznakažena sem!« je kričala. »Za vse svoje žive dni sem iznakažena! Kakor strašilo!... Pobila bi te, ti zvita ušivka!...«

»Dovolj!« se je vmešala gospa Bridgesova. »Pojdij zdaj in drži po koncu svojo lepo, pisano glavo!«

Molče, a s pogledom, ostrim kakor nož, je šla Roza iz kuhinje in Aggi za njo.

Ko je ostala Hestera sama, jo je gospa Bridgesova ljubeznivo potrepljala in je z razumevajočim smehljajem dejala: »Dekle — ti si pravi hudiček! Nočem reči, da se ji ni zgodilo po pravici, a maščevala se ti bo.«

Toda razen zbadanja, ki je Roza z njim dajala duška svoji maščevalnosti, kadar koli se ji je ponudila prilika, se ni nič zgodilo. Z Rozo ni bilo nič drugače kakor z ostalimi otroci iz tedenske šole gospodične Peckove: Način Hesterinega maščevanja jih je navdal s strahom.

DRUGO POGLAVJE

Leta so potekala.

Ko je bila Hestera stara šestnajst let, je izgubila svojo zaščitnico.

Nesreča se je začela s prepirom v kuhinji. Marta je v svoji potrnosti, ker ji je bil Wainwright odpovedal službo, pozabila dati kruh v peč. Gospa Bridgesova se je zavoljo tega silno razburila. »Mrha ti lena!« je kričala. »Zvečer bodo gostje brez kruha, ali pa naj jedo vročega, da bodo dobili koliko! Povedala bom to gospodu Wainwrightu, naj te le spodi, saj te je že brez tega sit! Ura je štiri popoldne, kruh pa še ni v peči! S šibo bi te morala naklestiti!«

Marta, ki se je čutila brž užaljeno, kakor hitro se je kdo dotaknil njenih čarov, ki niso več zadoščali, da bi z njimi omrežila gospoda Wainwrighta, je jokaje odvrnila: »Saj vem, čemu bi se me radi iznebili, — da bi mogla potem Hestera prevzeti moje mesto.«

Gospa Bridgesova je bila spričo upravičenosti te trditve vsa iz sebe. Z obema rokama je pograbila zamešen kruh in zagnala mehko, lepljivo testo Marti v obraz. »Kaj se predrzneš?« je zakričala. »Mar hočeš reči, da iščem pretvezo —?« Glas se ji je pretrgal. Zamajala se je, se zaman poskušala vjeti, zgrudila se je in zasopla in hropeča obležala na podu.

Marta je zakričala in zbežala po gospodarja.

Wainwright je storil vse, da bi pomagal bolnici. Celó tako daleč je šel, da ji je pomolil pod nos steklenico svojega najboljšega žganja. A niti to je ni spravilo k zavesti. Biti je morala kap — ali naj pokličejo zdravnika? Najbližji je bil v Winwoodu. Za obisk bo zahteval pol krone, — in če kuharica kljub temu umre, je denar vržen skozi okno.

(Dalje)

DOMAČE NOVICE

Upravitelji slovenskih šol pri Visokem komisarju. Dne 28. novembra je Eksc. Visoki komisar sprejel v vladni palači upravitelje slovenskih šol Ljubljane in pokrajine. Visoki komisar je podčrtal naloge šole v sedanjem političnem položaju v pokrajini. Slovenska šola, je rekel, mora gojiti sodelovanje ter mora biti odločno orientirana v pogledu na fašistično Italijo. Visoki komisarist živahno podpira gojenje, prav tako ravna tudi zvezno poveljstvo Italijanske liktorske mladine v Ljubljani. Ob koncu se je Visoki komisar spomnil slavnih padlih pripadnikov Oboroženih sil in vseh slovenskih žrtv komunizma ter je poslal pozdrav Kralju-Cesarju in Duceju.

Novi bankovci v obtoku. Finančno ministrstvo v Rimu je odredilo, da so odslej v zakoni-tem obtoku tudi bankovci, ki so bili svojčas izdani za obtoke na ozemlju Italijanske Vzhodne Afrike. Ti bankovci po 1000, 500, 100 in 50 lir so prav taki kakor bankovci, ki so že v obtoku, samo barva je nekoliko drugačna. In sicer imajo tisočaki sinjo barvo z onekaterimi rdečimi poudarki, petstotaki so sinje-sive barve z zelenim okvirom, stotaki pa so temno-zeleni z rdečimi rožami.

Dve nagradi za dvojčke. Visoki komisar je podelil zakoncem Ivanu in Ani Prešern v Potovrtu, občina Smihel-Stopiče, ob rojstvu dvojčkov nagrado 600 lir iz Ducejevega sklada. Enako nagrado sta prejela zakonca Franc in Neža Lovšin iz Zapotoka, občina Sodražica.

Javna dela v Beli Krajini. Visoki komisar je ob obisku v Črnomlju izročil svojemu namenu nekaj novih poslopij in cest. Otvorjeni sta bili cesti »Isonzo« in »Gorizia« v mestu samem. Kmalu bo dovršena cesta od Črnomlja do Metlike. Zgrajena je hiša okrajne cestne zveze in so v teku dela za ureditev hudournikov Sušice pri Metliki in Dobljčanke pri Črnomlju. Nadalje je v Črnomlju v načrtu gradnja Zdravstvenega doma in vodovoda. V Metliki bodo zgradili vodovod, izvedli kanalizacijo in uredili hudournik Suhor. Vodovode bodo še zgradili v Gradcu in Krasincu ter v Radatovičih in v Hrastu. Zgrajeni bosta cesti od Turniščice do Dragatuša ter od Draščev čez Krmačino do hrvatske meje. Zgrajena bo kapela v Gradcu, ljudska šola v Lokvici bo obnovljena, v Črnomlju pa bodo razširili električno napeljava. Obstoječe ceste v Beli Krajini popravljajo.

Dodatni deleži razdeljenih živil za mladino do 18. leta. Od 1. decembra dalje so v Ljubljanski pokrajini v veljavi razen osnovnega deleža živil še naslednji dodatki: a) za otroke do 3. leta mesečno 500 g. testenin, 500 g. riža in 500 g. sladkorja; b) za otroke od 3. do 8. leta mesečno 100 g. sladkorja; c) za mladino od 9. do 18. leta mesečno 100 g. sladkorja ter dnevno 50 g. kruha ali 42,5 g. pšenične moke ali 35 g. koruzne moke. Obenem je povečan dodatni obrok delavcem dnevno za 50 g. kruha ali 42,5 g. pšenične moke ali 35 g. koruzne moke. Tako prejemajo zdaj ročni delavci dnevno 150 g. kruha, težki delavci 250 g. kruha in najtežji delavci 350 g. kruha.

Suha in mrzla jesen. Sicer je jesen v slovenskih krajih na glasu po svoji lepoti, toda samo tedaj, kadar je vreme naklonjeno. Pogostokrat imamo zadrževano jesen in takrat se zdaj tu zdaj tam vrstijo povodnji, vlaga in megla pa ogrožata razna obolenja. Letos imamo k sreči jako suho jesen, kakor smo tudi poletje imeli zelo sušno. Ob jasnih nočeh nastopa občuten mrz. Najhujšega smo zabeležili pretekli petek zjutraj, ko je živo srebro padlo na 7,2° C pod ničlo. Istočasno smo zabeležili tudi izredno visoko stanje barometra, kakršnega že mesece in mesece nismo imeli. Barometer se nam je namreč dvignil na 776 mm. Kadar je sonce, se ozračje še kolikor toliko ogreje, v splošnem pa v nočeh prevladuje slana in je drevje pogostokrat odeto z ivjem. Pretekli ponedeljek, ko smo se poslovili od novembra, je godoval sv. Andrej, za katerega je prav posebno letos veljal stari kmečki rek: »Sveti Andrej naj bo suh, da pozimi raste kruh!«

Skrbimo za ptice pevke! Prišel je čas, ko krilati drobljanci terjajo od nas zahvale za koristno delo, katero so opravili v pomladnem in poletnem času. Zadržali so mrčes ter nas razveseljevali s svojim prijetnim žgolenjem. Zdaj pa je nastopil mrz in kmalu bo bela odeja branila ptičkom dostop do hrane. Če nečemo, da se zaradi koristnih ptičkov zmanjša, moramo poskrbeti, da srečno prestopijo zimo. Trositi jim moramo hrane, vendar ne priporočamo kruhovih drobtin, ker postane kruh vlažen in povzroča v drobnih želodčkih razkroj in smrt. Boste že našli kaj drugega primernega. Navajajte zlasti otroke, da bodo pripravljali, postavljali in oskrbovali krmilne hišice. Zavedajte se, da je krmilna hišica ob oknu ali na vrtu vidno znamenje vaše srčne kulture!

Požar v Lazah. Dne 25. novembra okoli desetih zvečer je v Lazah (občina Planina) v hiši družine Konstantina Da Damosa nastal požar zaradi slabega dimnika. V vetru je ogenj kmalu zajel vso hišo. Nastopili so takoj gasilci in oddelek vojakov sosednje vojaške posadke. Rešili so vse pohištvo in neutrudno delali do zore, da so omejili požar, ki je ogražal tudi sosednje hiše. Delo je bilo tembolj težavno, ker je primanjkovalo vode. Gospa Katarina Da Damosova, stara 70 let, je bila že v postelji, ko je nastal požar, in so jo svojci takoj zbudili. Zaradi strahu pa jo je zadela srčna kap in je čez nekoliko minut izdihnila. Okrožni komisar Rosin, ki se je slučajno mudil v bližini, je takoj prihitel k požaru in dal navodila, da so spravili prizadeto družino pod streho.

Zbirka za siromašne v Ljubljani. Ljubljanska mestna uprava je objavila oglas na Ljubljance, naj bi prispevali različno ponošeno obleko za siromašne someščane. Darovalci so naprošeni, da izročajo svoje darove v poslovalnicah občinskega podpornega urada v Frančiškanski ulici 6, v Karunovi ulici 14 (v Trnovem), v Zibertovi ulici 27 (v Šiški) in Ob Ljubljani 29 (Moste).

Novo občinske uprave v treh občinah. Za izredne komisarje občinske uprave so postavljeni: v Smihelu-Stopičah dr. Stanko Švajgar, v Hotedršici Ivan Rupnik in na Rakeku Leopold Mihevc.

Popis prebivalstva na Spodnjem Štajerskem. Vodja štajerske Domovinske zveze je odredil popis prebivalstva na Spodnjem Štajerskem po stanju v noči od 28. do 29. novembra. Prebivalstvo je bilo pozvano, naj v času popisa, to je od sobote popoldne do ponedeljka zvečer, ne odhaja brez potrebe z doma. Sicer pa so morali imeti svojci pripravljene podatke o vseh, ki so odšli v službo, na delo ali po nujnih opravkih.

Gorenjska kmetijska razstava je odprta ves ta teden v Kranju. V več dvoranah so razstavljeni prikazi gorenjskega kmetištva in mlekarstva, kmetijski stroji in različne potrebščine. Med tednom tudi predvajajo različne filme o nemškem kmetovanju. Prirejeni so skupni obiski iz raznih krajev in šol.

Vodnikova pratika 1943 bo kakor doslej vse njene prednice — prava slovenska ljudska čitanka, v kateri bodo vsi sloji čitatelstva našli kaj zanimivega in koristnega. Koledarski dete te priljubljene publikacije krasi tradicionalne Gasparijeve podobice svetnikov, razne članke pa so ilustriral Mirko Subic. France Podrekar in France Gorše. Ker letos ne bo stenskih, namiznih in žepnih koledarjev, mora Vodnikova pratika v vse naše domove!

Janko Kač, znani avtor romanov »Grunt« in »Moloh« ter ertic in satir »Pisane zgodbe«, »Med padarji in zdravniki« itd. je napisal novo izredno lepo in globoko zajeto pripovedno delo, povest »Na novinah«, ki izide med letošnjimi knjigami Vodnikove družbe. Na to pomembno novost v slovenski izvirni leposlovni tvorbi opozarjamo vse ljubitelje naše literature in prijatelje krepkega, izrazitega peresa, priljubljenega pisatelja Janka Kača! Naročite se nemudoma na knjižni dar Vodnikove družbe!

Pokrajinska kmetijsko gospodinjstva šola na Mali Loki pri Veliki Loki prične novo šolsko leto 7. januarja 1943. Šola traja neprenehoma brez počitnic 11 mesecev. Gojenke stanujejo v zavodu, kjer imajo pouk in vso oskrbo. Sprejemajo se pridna kmečka dekleta v starosti od 16 do 25 let, ki bodo po končanem šolanju ostala doma in se posvetila delu v kmečkem gospodinjstvu. Oskrbnina znaša od 250 do 500 lir in se ravna po premoženjskih razmerah staršev prosilke. Lastnoročno spisani in s 4 lire kolkovani prošnji je treba priložiti: rojstni in krstni list, zadnje šolsko spričevalo, izjavo staršev ali varuha (vsaj 2 liri), s katero se obvežejo plačati vse stroške šolanja, dalje zdravniško spričevalo, potrdilo občine ali župnega urada, da je prošilka res hči kmečkemu staršev in da je neoporečnega vedenja ter premoženjski izkaz, v katerem je navedena velikost posestva in višina zemljiškega davka (potrjen po davčni upravi ali občinski prilože vse tiste prošilke, ki upajo na pokrajinsko ali katero drugo podporo iz javnih sredstev). Prošnje za sprejem je treba oddati takoj, najkasneje pa do 15. decembra, pristojni občini in jo prositi, da jo dostavi občini Velika Loka. Bližnje prošilke jih lahko oddajo osebno pri upravi zavoda na Mali Loki. Uprava šole bo prošilke obvestila o sprejemu po isti poti.

Znanost in izobraženost pridobivaš iz knjig. Misli na to, ko kupuješ darila! Tudi kmet in lmetica, ki imata kaj odvišnega denarja, ga najbolje naložita, ako kupita lepih knjig.

Knjižna omara je lekarna duha, zlasti tudi v kmečki hiši.

Knjiga je najboljšo orožje proti zimskemu dolgočasju.

Ženska v ljudskih pregovorih

Ljudski pregovori vedo dosti povedati o ženskah. To ni nič čudnega. In še celo vjudni niso zmeraj. Tudi to nič čudnega.

Grki pravijo: »Ljubezen je slepa, a zakon ima dobre oči.« — Dalje: »Ženska je kakor senca. Če hitiš za njo, se ti umika; če hitiš pred njo, ti je zmerom za petami.«

Francozi uče: »Kdor ženo tepe, je podoben človeku, ki tolče po vreči moke. Dobro se izgubi, slabo ostane.«

Skoti trdijo: »Dober mož — slaba žena; slab mož — dobra žena.«

V Italiji mislijo: »Žene so ali sam med ali pa sam žolc. Med se pogosto izpremenjajo v žolc, narobe pa nikoli.« — »Pri ženi dosežeš več izlepa kakor izgrda.«

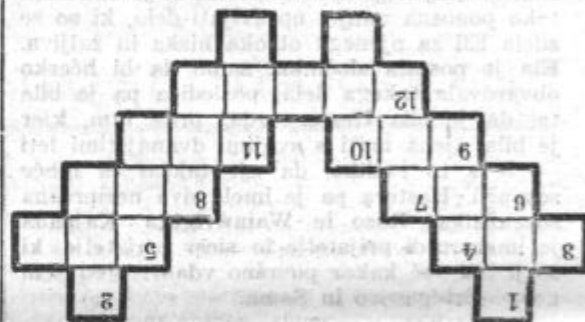
Holandci pravi: »Kdor ljubi ženo, jo pušča doma.« Ali pa: »Žena nese več iz hiše v predpasniku, kakor more mož pripeljati z vozom.«

V daljnem Kitajskem carstvu so odkrili tole modrost: »Čim bolj ljubi žena moža, tem bolj skuša popravljati njegove napake. Čim bolj ljubi mož svojo ženo, tem bolj jo dolgočasi.«

Arabi pravijo: »Zmeraj se posvetuj z ženo, kadar hočeš kaj napraviti, potem pa napravi po svoje.« — »Bolje je imeti več žena kakor eno. Vsaj takrat, kadar se med seboj prepirajo, boš imel mir.«

ZA UGANKARJE?

Križanka z obratnicami

Vsaka beseda dobi, ako jo bereš nazaj, nov pomen, ki je naveden v oklepajih.

Pomen besed. Navpično: 1. drevesni plod (vrsta žita); 2. del mostišča (orožje); 4. tonovski način (lomitev); 5. oziralni zalamek (povodna žival); 7. veznik (izrek); 8. geometrijski pojem (struja); 10. začimba (žival); 11. borba (svetopisemska oseba). — Vodoravno: 3. mesto v Evropi (pokoj); 5. ptica (jed); 6. moško ime (prostor v cerkvi); 8. klica (lošč); 9. snov (poslanec); 11. drevo (suženj); 12. hrup (toporišče).

Kvadrat

Vodoravno in navpično:

A	A	A	A
B	B	B	D
D	E	N	N
O	O	R	R

1. zlitina;
2. reka;
3. kosilo;
4. upanje

REŠITVE

Križanka. — Vodoravno: 1. Jelka, 2. Ado, 3. Baku, 4. I. vrst, 5. Ninko, 6. Ninko, 7. majka, 8. Navpično: 1. jablana, 2. Ede, 3. lokvanj, 4. Urška, 5. as, t. om.

Dopolnilnica. Kapitan, tkanina, sukanec, prekana, velikan, Metlika.

Zlogovnica. Dolar, Komar, mrena, zapad, vedro. Nato z izpremenjenimi začetnicami: kolar, romar, arena, napad, ledro. Te začetnice dajo ime Kranj.

KRATKOVIDNOST

»Dana: »Kako je s kratkovidnostjo tvojega moža?«

Vera: »Čedalje slabše. Pomislil, včeraj je poljubil sobarico, ker je mislil, da sem stala pred njim!«

NAPAKA

Sef: »Gospod Uršič, vi ste odlični knjigovodja. Vse leto se niste niti enkrat zmotili in niste napravili nobene napake in jaz vam zato dam 1000 lir bilančne nagrade.«

»To me silno veseli, ampak jaz sem se strašno zmotil!«

»Kaj?«

»Mislim sem, da mi poklonite najmanj 2000 lir.«

Filip Omledić:

Saharski kralj

(Konec.)

Ponoči je odšel oddelek kompanije popravljati rezervne rove. Narednik Baltheser, ki mu je granatni drobec v Karpatih izpremenil obraz v pravcato sovjo glavo, je prilezel iz pisarne in odredil, da je treba pripraviti zaklone proti granatnim drobcem, češ, da se bo morda kmalu začela nova italijanska ofenziva. Ob morebitni hudi ofenzivi pa da tudi tahnirarji pri taboriščih gradbenih kompanij niso popolnoma varni, kar da je pravkar pokazala izguba enega moža.

Medtem ko so nekateri tovariši sekali s krampi v skale in pripravljali zavetja in so drugi pokopavali mrtvega peveca, je taval enoletnik sam okrog barak. Po kratkem ležanju je bil pustil ležišče, ker odrešilni spanec ni hotel zatisniti njegovih oči.

Krajec lune je svetil nad Krasom in vse je bilo mirno. Enoletnik je sedel na skalo in razmišljal. Klical je s silo v spomin prijetne spomine iz domače vasi, da bi se otresel mračnih misli, ki so silele vanj. Spominjal se je tistega velikonočnega ponedeljka, ko sta z Vero napravila izlet na Goro Oljko. Ko sta se vračala, sta naletela pri nekem vinogradu na klopico. Sedla sta. Toplo je bilo. Breskev je cvetela nad njima. Verine temne oči so bile krotke in udane kakor še nikoli. Bojež je bil in skoraj jecjal je, ko je govoril besede ljubezni. Nagnil se je k njej in jo objel okrog pasu, nerodno in začetniško. Pa mu je vseeno ponudila usta...

Kakor da je že sto let od tistega časa, je pomislil enoletnik. Pa saj se to ni nikdar zgodilo. Vse je le pravljica...

V dalji so brnele jeklene ptice in njih glasovi so bili tako enakomerni, da so mu naposled začeli le klicati dremavico na oči. Počasi je odtaval k ležišču, vendar dolgo časa ni mogel zaspati. Ko pa je zaspal, so ga mučile zmene sanje.

Slišal je gorooljski zvon. Velicastno je plaval njegov mogočni glas nad Savinjsko dolino. Enoletnik je stal v podzemski kapeli gorooljske cerkve. V kotu so se oglašale orgle. Mehki akordi so se svečano razlivali po molilnici.

»Kje pa so ljudje?« je v sanjah ugibal enoletnik. Tedaj pa je že videl svoje tovariše. Pred oltarjem je kimala narednikova sovja glava. Ukrajinec Vasil je polagal prste na tipke orgel in prepeval pesmi o Marusenki. Votile so bile Vasilove oči in osteklenela groza je gledala po tovariših, kakor da se je večnost zazrla vanje. V strahu je iskal enoletnik svoje tri tovariše, pa je bilo tako čudno temno, da jih ni dosegel z očmi. Za trenutek sta se prikazala praporščak in Vera, enoletnik je planil za njima, a sta mu izginila izpred oči. Vasil je tolkel po tipkah počasi in enakomerno kakor stroj in je pel, neprestano pel o Marusenki, kozakih, stepi, izgubljenem življenju in o Sahari. Naenkrat se je molilnica izpremenila v Saharo. Nikjer ni bilo več tovarišev, le orgle so še tiho donele in žalostna pesem se je izgubljala v daljavi... Zdajci se je znašel enoletnik na majhni saharški oazi. V daljavi je začelo grmeti. Nevihta se je pripravljala, silna nevihta nad puščavo Saharo. Vedno močnejše je grmelo, strele so udarjale...

Petek je pritekel k prijatelju:

»Kaj še spiš?«

Enoletnik je planil z ležišča in se ves omočen napolnil s Petkom s zaklonu, kjer sta se že stiskala Meden in Jug.

Mračno je še bilo, dan je bil še na porodu. Tisočglava pošast je bljuvala peklo in ogenj. Skoraj en sam debel, valujoč glas se je čul, spremljan od sikanja, žvižganja, mijavkanja in rezgetanja, kakor bi se podili po zraku obenem z granatami nevidni zli duhovi.

»V bližino barak še ni padla nobena, a proti bateriji že streljajo,« je izjecjal kakor v tolažbo brivec Meden.

Vsi so bili bledi in vsi bi radi skrili drget, ki jim ga pa ni bilo mogoče premagati, kakor je pač v prirodi od pamtveka tako, da se vsaka živa stvar do skrajne meje bori za svoj obstanek.

Mesar Jug je bil najmirnejši.

Polzkusimo kvartati, pa bomo laže prebavljali to pesem. Morda nas niti ne bodo obstreljevali.

Ko se je zdanilo, so začeli igrati. Ob krčevitih zamahih so padale karte po tleh. Nihče ni bil pri igri. Na barve skoraj niso pazili. Mesar bi se rad šel in je izkušal izreči kako okroglo, pa se mu nobena ni posrečila. Peter je izkušal razločevati po glasovih vrste granat in je menil, da padajo tudi že mine v strelske jarke in tam okrog.

»Teh ne bo k nam,« se je tolažil brivec.

Zdaj na vrhu grička se je zdaj pa zdaj dvignil v zrak oblak dima in sikajočih smrtonosnih drobov.

Ure so minevale. Sonce je že bilo sredi neba in je oblivalo svet s svojim žarom. Kakor zasmevanje se je občutilo božanje pomladnega vetra. Kaj ni dovolj prostora, sonca in pomladi

za vse ljudi na svetu? Kak bes je obsedel človeštvo, da se je postavilo v dva tabora, ki zdaj drug drugega ubijata z vsemi grozotami tehniških odkritij?

Menda kakih sto korakov pred glavno barako se je razpočila težka granata in drobec so buhnil v deske. Nikogar ni bilo tam. Druga se je razletela bliže. Vse se je tiščalo v zaklonih matere zemlje. Kvartopircem so karte kar same od sebe zlezle iz rok.

»Za vraga, ali je treba, da smo postavljeni tako blizu topov, da bomo z njimi vred šli k vragu?« je godrnjal mesar.

Brazni kratki jav-jav nad glavami se je ponavljal.

Od nekdaj se je slišala glasna molitev v nemškem jeziku. Eden, menda sam narednik, pobožen Gornještajec, je molil naprej rožni venec, drugi pa so mu mirraje odgovarjali. Tako skrivnostno mračno je donela molitev, da se je zdelo, kakor da mrličji molijo na svojem lastnem pogrebu.

Oglušujoč ropot, nerazločni kriki — in molitci so utihnili.

Enoletniku je zrl iz oči neznosno trpljenje, iz katerega je še sijal onemogel odpor, ki pa se mora zdajci izpreveriti v blaznost. Od nekdaj je prineslo drobec, ki je podrl briyca. Enoletnik ni videl, kam je brivca zadelo, a zapazil je kri, ki je pordečila tla. Tudi mesar je že ležal negibno na tleh. Kdaj je padel? Ali je mrtev ali ranjen? Enoletnik in Petek sta jima hotela pomagati, a sta ugotovila, da pomoč ni več potrebna.

Spet eksplozija težke granate v bližini. Petka je zadelo in curek krvi je pordečil enoletniku obleko. Enoletnika sta opazila neznatna drobec po tleh in roki in je malenkostno krvavel. Dvignil se je, kakor da ga je pognala neznana sila kvilsku, pogledal je med krčevitim dregetanjem okrog sebe in ko je videl na skali raztrgano sovjo glavo narednikovo, je skočil izza zaklona, se postavil pokoncu in zakričal:

»Saharski kralj protestira! Saharski kralj protestira!«

V tistem trenutku je stopil enoletnik v novi svet. Postal je saharški kralj. Sam bo kraljeval veliki državi, kjer ni živali, hodečih po dveh nogah in svoj razum zlorablajočih v strahotno, medsebojno mučenje.

Saharski kralj je poskočil in začel bežati. Tekel je čez hrib. Nič ni čutil bolečin, ko se je zadel v kamenje. Brzel je mimo razbitega topa in brezbržno teptal mehko krvavo zmes. Zdaj pa zdaj ga je pozdravil granaten drobec.

Ves okrvavljen in strgan je kakor po čudežu prebrodil pekel in se naposled zadaj za hribom zgrudil na tla.

Proti večeru ga je nezvestnega pobrala saniteta in odnesla na obvezovališče. Imel je polno majhnih ran. Ko so mu dali injekcije, da se je pomiril, ga je vprašal sanitetec, rojak, kako se piše.

»Jaz sem saharški kralj.«

»Kaj pravi?« bi bil rad vedel sanitetni narednik, ki ni razumel slovensčine.

»Jaz sem saharški kralj,« je po nemško odvrnil enoletnik.

»Tako, tako,« je menil narednik in mu pogledal v oči, iz katerih je vela praznosta blaznosti.

V vojaški bolnišnici je bil oddelek za mirnejše in živčne bolnike. Saharski kralj je imel svojo posteljo v kotu. Na tablico nad posteljo je eden izmed tovarišev napisal »Der König von Sahara«. Ljudje se vendar pišejo tako ali tako in imajo imena, zakaj bi ga ne imel tudi saharški kralj, če ne drugega vsaj tistega, ki si ga je sam prilastil.

Eden v oddelku tudi ni imel imena, pa so mu ga dali drugi. Dojenček se je imenoval. Velik, močan mlad fant je bil in po bolniški sobi je stopal včasih, kakor bi se šele učil hoditi. Njegove oči so bile kakor oči deteta, ki bi rado nekaj povedalo pa ne more, ker šele zbira svojo pamet. Nikake besede nisi dobil od njega. Niso vedeli, odkod je doma, ne kake narodnosti je. Na pol golega so pobrali na bojišču na takem mestu, da bi bil morda lahko tudi Italijan.

S Saharskim kraljem se je razgovarjal največ Dunajčan Granata, tudi še mlad fant. Kadar ga je prišlo se je malce zvil, sikajoče zažvižgal, poskočil in zarjul podobno kakor granata, kadar se razleti. Prve dni, ko so ga priveli v bolnišnico, je imel take muhaste trenutke zelo pogosto. Zdaj so ga začeli že minevati. Sicer pa je rad govoril in je z največjim zanimanjem poslušal Saharskega kralja, kadar mu je razvijal svoj načrt, kako bo kot Saharski kralj odšel na svojo oazo in kako bo od tam poslal vsem vladarjem sveta noto, naj se vojna odpravi.

Velik čudak je bil tudi Mrlič. Sarajevčan je bil. Vedno je govoril, da ga je na bojišču podsula granata s kamenjem in ga ubila.

Poleg teh je bilo v sobi še šest bolnikov. To so bili kimaveli. Granata jim je dala ta imena. Vsi so kimali in umikali glave pred drobeci in streli, dasti se v sobi niso razletavale granate in v njej ni bilo, tak-takanja strojnih pušk.

Bolnikom sta stregli dve usmiljenki, ena podnevi, druga ponoči. Podnevna, imenovana sestra Agata, je bila mlada, zelo pobožna in dobrosrčna. Bolnikom je rada priporočala molitev. Kimavcem, katerih možgani so bili kolikor toliko v redu, je pripovedovala, da bodo v tej sobi počasi morda vsi ozdraveli. Takega mnenja da so zdravniki. Z božjo pomočjo in s pobožno molitvijo da bo ozdravljenje še hitrejše. V pomoč je bil usmiljenkam stalno kak močan strežnik, če bi se morda zgodilo, da bi dobil kak bolnik napad.

Saharski kralj je presedel po cele dneve na svojem stolu in sestavljal protest proti vojni. Kadar so pogledali, kaj je napisal, so našli včasih po cele strani papirja, popisane z besedo: »Protestiram«. Včasih je čakal tudi druge besede: kri, Vasil, sovja glava... Zdravniki si teh besed niso znali razlagati, sodili pa so, da pomenijo počasno vračanje spomina.

Kadar sta razpravljala Saharski kralj in Granata o odpravi vojne, je bil ta razgovor tako čuden in tako zanimiv, da so ga poslušali vsi, razen Dojenčka, ki ni čul in ni videl ničesar okoli sebe. Tudi sestra Agata, ki so ji od prepogostih solz vrte oči kazile mladi obraz, je vedno poslušala in iz njenih oči so v curkih potzele solze. Menda se ni bila dolgo pri tem mučeniškem poslu. Posebno Saharski kralj in Dojenček sta se ji smilila. Dojenčka se je včasih lotilo, da je zaplakal. Njegov jok je šel do mozga celo Mrliču, ki je bi sicer že davno pokopan. Usmiljenka se je v takih trenutkih navadno vsa bleda vsedla na stol in njene ustnice so šepetale iz molitvenika litanije ali bogve kaj.

Bila je pozna jesen. S kostanjev na bolnišničnem dvorišču je počasi odletavalo listje. Nekaj kimavcev je že zapustilo bolnišnico. Oni, ki so še ostali, so se včasih lotili kvartanja. Okrog mize so sedeli, metali karte in kimali drug drugemu. Granata je tudi že prisedel h kvartopircem.

Nekega jutra so ob hribu nedaleč od bolnišnice preizkušali nove topove. Ustrelili so. Ko je Saharski kralj slišal strel, se je z bliskovito naglico pognal na okno bolniške sobe in skočil na dvorišče. Zgodilo se je to tako nenadno, da je strežnik priskočil k oknu šele, ko je Saharski kralj že ležal z razbito glavo v mlaki krvi na dvoriščnem pesku, pomešanem z blatnim listjem.

Na dvorišču je nastal nemir. Nekdo je kiel na nepazljivost usmiljenke in strežnika. Ko so bolniški strežniki dvignili ranjenca, da ga odnesejo v bolniško dvorano, so gledali skozi okno ranjenčevi tovariši brez besed, a za njimi je stala brez molitvenika v rokah usmiljenka Agata. Solza ji je priplavala na lice in trde, skoraj moške so bile poteze njenega obraza. Gledala je in skozi zobe sta se ji izdavi dve besedi:

»Prekleta vojna!«

Smrtna je bila rana in Saharski kralj je propadel, preden je zasedel svoj prestol. Ko je vztrepotalo njegovo bedno telo v zadnjem dregetu, je morda njegova Vera baš objemala praporščaka. Morda je v tistem trenutku enoletnikova mati tam ob Savinji brala tolažljivo dopisnico, ki ji jo je bil njen sin pisal takrat, ko še ni bil Saharski kralj, in ki je po čudnih poteh šele zdaj priromala v njene roke.

Na grob Saharskega kralja so postavili lesen križ brez imena, ki ga je bil izgubil v krvavi vihri, kakor je bil izgubil samega sebe. Tako ne bo r. eden njegovih svojcev nikdar vedel za njegovo usodo in se bodo njegovi domači tolažili, da se bo njihov sin lepega dne vrnil domov čil in zdrav. Nihče ne bo nikdar postal ob njegovem grobu. Le dobrosrčna pobožna sestra Agata bo morda kdaj pa kdaj z žalostjo v srcu pomislila na ubogega mladega vojnega mučenika, zaradi katerega je z grdo kletvico razžalila Bogá.

Ženski vestnik

Mraz ne škoduje dojenčku

Marsikatera mlada mati se sprašuje ob nastopu mraza: Ali naj dojenčka topleje oblečem, ali ne? Ali naj ga kopam v toplejši vodi kakor poleti? Ali naj ga celo imam v topli sobi čim bližje peči?

Vse take reči ne smejo biti pretirane. Ni treba, da je v sobi topleje od 18° C. Prav tako ni treba imeti otroka blizu peči. V sobi, ki je navadno zakurjena, ni treba imeti otroka topleje oblečenega kakor drugače in tudi ga ni treba kopati v toplejši vodi kakor 35° C.

Ce otroka pozimi pretoplo oblačiš, če je v zakurjeni sobi oblečen v toplo volneno oblečko ali pa če je pokrit s težko pernico, se stalno poti, s čimer je nevarnost obolenja le še povečana. Dosežeš torej ravno nasprotno od tistega, kar želiš. Za dojenčkovo bivanje v sobi je tudi pozimi dovolj storjeno, če kuriš sobo tako, da je podnevi kakih 18° C, ponoči v spalnici pa 16° C. V ostalem pa oblečke, postelje, kopeli in nege ni treba dosti izpreminjati nasproti ostalim letnim časom, če je dojenček doslej bil pravilno negovan.

Tisto, kar otrok pozimi posebno potrebuje, sta sveži zrak in sonce. Kadar je jesen deževna, zima vlažna in mrzla in pomlad neprijetna, tedaj mora otrok prebiti mnogo časa v zaprti sobi. Pomanjkanje svežega zraka napravi kožo lenobo in otrok se pomehkuži. Zato je treba zjutraj, opoldne in zlasti še zvečer, preden ležemo spat, vsaj nekaj minut zračiti spalnico, kajti sveži zrak se naglo ogreje. Obenem preprečimo, da bi bil zrak presuh, na ta način, da postavimo posodo z vodo v sobo. Paziti pa moramo, da otrok nikoli ne leži na prepihu. Da se utrdi, ga lahko tudi pozimi pustimo v sobi vsaj nekaj minut capljati nagega, da se telo osveži. To storimo najbolje pred jedjo ali pred povijanjem, ali pred kopeljo.

Na vsak način mora otrok na prosto, četudi je zunaj do -6° C mraza. Prav je, ako dojenček spi opoldne na prostem, seveda v zavetnem kraju. Samo jopico mu je treba obleči na glavo čepico, na roke rokavičke, prav tako kakor takrat, ko ga dnevno popelješ z vozičkom na sprehod, naj že bo sončno vreme ali vsaj sli mraz. Dojenčka ni treba posebno varovati pred vetrom, saj je potreben svežega zraka; nikakor pa tudi ni treba, da bi mu veter brl naravnost v lice. Izkratka, načelo zimske vzgoje je: otroka ne smemo pomehkužiti! Dojenček potrebuje mnogo svežega zraka, mnogo luči in sonca in mora tudi v mrazu na prosto.

Toplota je dojenčku prav tako potrebna kakor hrana. Toda čisti, hladni zimski zrak otro-

ku ne škoduje, če je primerno oblečen, marveč ga zdravstveno krepi. Nikakor pa ne smemo pretiravati. A pretiravamo tudi tedaj, kadar je v sobi preveč zakurjeno in premalo zračeno in kadar je otrok preveč zamotan v volneno oblačilo.

Mati mora pozimi posebno paziti, da varuje otroka pred nalezljivimi boleznimi, ki prehajajo od odraslih na deco. Ta nevarnost je zlasti velika, kadar nastopi jesenska in zimska vlaga. Vsa sicer dobra nega otroka se izjalovi, ako zavoljo lahkomišelnosti ali udobnosti spravimo klince bolezni na dojenčka.

Naša dela v decembru

Vsaka dobra gospodinja ve, da ji tudi v decembru ni prizanešeno z deli na vrtu. Predvsem pa se oglejmo po sobi. Sobne rastline zalivamo zmerno in skrbimo za sveži zrak, varujemo pa jih pred mrazom. Večkrat je treba listnate rastline opršiti z mlačno vodo in zrahljati prst v lončkih. Dobro ukorenjene hiacinte in druge čebulnice postavimo na svetel in zmerno tople prostor.

Na vrtu pa tole: Če pritisne hudi mraz, pokrijemo še bolj vrtnice in trajnice. Če zapade sneg, so pred njim vse rastline najboljše zavarovane. Zelenjad je uzimljena. Ob sončnih in toplih dneh zračimo v zakopih in toplih gredah uzimljeno zelenjad, posebno endivijo. V stankah uzimljeni ohrovt in rdeče zelje pokrijemo s smrekovimi vejami, če nastopi oster mraz. Pod snegom je oboje najboljše shranjeno. Da lahko nabiramo motovilec, če zmrzuje ali če pade sneg, ga pokrijemo s smrekovimi vejami. Privzdignemo veje, pa ga lahko nabiramo. Črni koren pokrijemo s kompostom ali preperelim gnojem. Ob lepem vremenu zračimo kleti, v katerih je uzimljena zelenjad. Čistimo poleti nabrana semena, preizkusimo kaljivost stare zaloge in določimo že zdaj, kaj bo treba kupiti.

Vsaka gospodinja, ki si je s trudom ustvarila zalogo, da bi vzdržala tja do pomladi, bo skrbela, da ji tudi huda zima ne prizadene škode. Še prav posebno pazi na krompir in na sadje. V shrambi naj ne pade temperatura pod ničlo — v ta namen je treba dobro zavarovati okna in zračiti ob lepem vremenu. Krompir, sadje in druge pridelke, ki rade odmraznejo ali prično gniti, je treba večkrat prebiti. Pregled je potreben vsaj enkrat na mesec. Nadalje je treba večkrat pregledati vse, kar je vloženo, da ne bo plesnjava uničevala jesenskega truda.

Za kuhinjo

Dobra guljaževa juha, ki nam pozimi zlasti tekne, naj ima naslednje sestavine: 2 do 3 dkg masti, 1 sesekljano čebulo, 20 dkg govedine, 4 dkg moke, papriko, paradižnikovo mezo, kostno juho ali vodo, pol kg krompirja, 2 stroka česnja, lovorjev list in timez. — Na masti prepražiš, sesekljano čebulo, da zarumeni, potem dodaš na majhne koščke zrezano meso in žlico sladke paprike ter pražiš toliko časa, da se sok

izsuši. Nato potreseš z moko, prideneš žlico paradižnikove meze in zaliješ s kostno juho ali vodo. Ko je meso že skoraj mehko, dodaš na kocke zrezani krompir, 2 stroka česnja, lovorjev list in vršček timeza ter kuhaš do mehkega. Če postaviš k temu še polento na mizo ali kako podobno prikuho, bo kosilo kar izdatno.

Krompirjev guljaž se dobro obnese z naslednjimi sestavinami: 1 kg krompirja, žlica masti, 2 sesekljani čebuli, 2 stroka strtega česnja, žlica paprike, 2 žlici paradižnika, lovorjev list, po možnosti dve hrenovki ali pa testenine. — Na masti prepražiš čebulo, dodaš na koščke zrezan krompir in česen, žlico paprike in paradižnik in vse skupaj še nekaj časa pražiš. Nato zaliješ z vodo ali juho in kuhaš do mehkega. Na koncu lahko pridaš na koščke zrezano hrenovko, če jo imaš, ali pa dve pesti v vodi kuhanih testenin.

Nadelani krompir napraviš z naslednjimi sestavinami: 6 velikih krompirjev, 1/4 kg mesnih ostankov, 2 dkg masti, 1 žlica sesekljane čebule, petršilj, poper, muškat in žlica parmezana. — Krompir skuhaš na pol, ga olupiš, prerežeš čez polovico in vsako polovico previdno izdolbeš. Posebej napraviš nadev: na masti prepražiš čebulo, zmleto meso in petršilj, kar začiniš s poprom, muškatom in parmezanom. Lahko vmešaš še malo notlečenega krompirja, ki si ga bila izdolbila. Vse dobro vmešaš in napolniš izdolbene polovice, ki jih položiš v pomazano pekačo. Na vsako polovico daš malenkost masla in pečeš v ne prevroči pečici 20 minut. Ako nimaš mesa, ga nadomestiš s poparjenimi, sesekanimi suhimi gobicami.

Drobni nasveti

Prhljaj na glavi je velika nadloga in v zdravniških posvetovalnicah največkrat čitamo odgovore, kako je treba prhljaj odpravljati. Najpreprostejši nasvet je ta, da si glavo enkrat na teden natreš s citroninim sokom.

Kako izginejo bradavice? Če jih 8 do 10 dni natiraš z medom.

Sok iz korenja presenetljivo vpliva na polt. Koren iztisnemo, prirešamo nekoliko citroninega soka in si s tem namažemo obraz. Če pol ure si deremo na obraz v topli vodi namočeno krpo ali brisačo in jo pustimo na njem spet pol ure.

Za domačo kolinsko vodo zmešamo 2 grama bergamotove, 1 gram citronove, 1 gram sivkove (lavendlove) esence in damo to v 300 gramov čistega spirita, če ga lahko kje dobimo. Če hočemo, da bo kolinska voda dišala, ji prirešamo 1 g violičnega ali katerega drugega parfuma.

Maža za obraz. V 1 liter vode damo 250 gramov stritih sladkih mandljev, 125 gramov stritih grenkih mandljev in 2 jajčja beljaka, če jih moremo pogrešiti. Vse dobro premešamo in si s tem namažemo obraz ko gremo spat.

S čajnim zavretkom peremo črno svilo. Tudi oprane nogavice lahko z njim nekoliko pribarvamo.

D. Ravljen:

Ko je umrla mati

Jesen 1922 se je po malem razdvijala. Minili so za tisto leto lepi dnevi, ožoltleno listje pod Tivolijem in Rožnikom je samo še čakalo poslednje burne noči, da bo osmukalo veje, nakar bo drevje lahko spokojno počivalo do nove brsti. Zjutraj je megla segala do streh, iz nje je drobnost pršila, da so se klobuki in pelerine svetlikali od samih drobnih kapljic.

Tavali smo po Ljubljani, kakor tavamo vsako deževno in nemirno jesen, nezadovoljni s slehernim dnem in komaj čakajoči, da pride večer in z njim tišina dolgih jesenskih noči, ko ležemo trudni in spimo, kako da hočemo prespati vse skrbi, ves zmisel našega pehanja na zemlji.

Ne, ne, tisto jesen se pa ob večerih nismo kar potuhnili v postelje. Volitve so razgibale Ljubljano. V vsakem okraju so bile vsake večer vsaj po dve, tri oštarije polne volilcev, ki so poslušali medla besedičenja govornikov, tako prazna, kakor cigaretni dim, ki se je kakor smrdljiva megla vlekel po gostilniških sobanah, in neobkusna tako, kakor tisto vino, ki so ga volilci po litrih zastojnkarsko vili v vase. Meni so se zastudila politična zborovanja po oštarijah. Pa prav ta nejevolja, ki je kipela v meni, ko se je zunaj po ulicah podil jesenski piš, me je 30. novembra zvečer vlekla v največjo ljubljansko dvorano na zborovanje politikantov, ki so v svojem dolgem življenju že nešteto krat presedali. Neznansko me je skominjala radovednost, kaj nam le utegnejo modrovati možje, ki jih vse življenje diči sama neznačajnost.

Stal sem tam doli na koncu dvorane, dvorana je bila precej polna. Še burneje je kipele v meni kakor prej podnevi. Hotel sem se izkrižati — a ko sem se komaj krotil, se je razburkala gruča sredi dvorane, mladina je začela vpiti in razsajati. Nastal je velikanski škandal in celo neko-

liko pretepa, posegla je vnes policija, potem se je dvorana naglo izpraznila. Odleglo mi je kakor po poletni nevihti, ki je pregnala neznošno soparico...

Napotil sem se naravnost domov. Stanoval sem v ozki, mračni ulici blizu glavnega kolodvora, kjer imajo starinske hiše še dandanašnji svoje visoke, zidane ograje, vrtove in samotna drevesa. Neznansko rad sem imel prostrano sobo v stari hiši, toda tako malo sem bil doma... Nedaleč tam je bila ponočna kavarna, v njej je hrumelo sleherni noč do prvih jutrnjih ur. Iz najlepšega spanja me je nešteto krat zbudilo kričanje pijancev in drugih vpijotov, cviljenje grešnih žensk, hupanje avtomobilov, počasni peket fjakarskih konj.

Ko sem tisto noč legel, neprimerno bolj zgodaj kakor katerikoli drugo noč, me je naglo prevzela dremavica. Hrup iz kavarne, ki se je močnejše oglašal v presledkih, kakor so se pač odpirala vrata kavarne, mi je bilo to noč še celo všeč.

Zaspal sem, vem, da tako globoko, kakor že dolgo ne.

In sem spal morda tri, štiri ure, ko me je nenadno zbudilo v srcu, da sem se predramil. Ne, to ni bil zbudiljaj, bil je sunek, bil je opomin. Ležal sem obrnjen na desno stran, k steni. Tiste kratke trenutke, ko sem se prebujal in razpiral dremave oči, mi je bilo, kakor da zrem bel privid — nikoli si ne bom vedel razložiti tega prizora.

Kakor da se je v steni nad mano odprla majhna stenska kapelica, vsa bela ali posrebrena. V njej pa je bila namesto podobe Matere Božje moja mati, blesta, žalostno nasmehljana, glavo rahlo nagnjeno. Ne vem natančno, ali tako živo sem preverjen, da mi je mignila z desnim kazalcem....

Ves prizor je trajal le nekaj kratkih trenutkov...

Zal sem se popolnoma predramil, lahko bi bil

takoj vstal in šel na delo. Ali zunaj je vladala še črna noč. Poslušal sem rahle pozdrave dežja, ki je zdaj pa zdaj od jesenskega vetra zagnan potrkal na okno.

Obležal sem v postelji prepaden, presenečen. Zbudilo se je kesanje: mati te opominja, sin! Že vse leto boleha tam doli na Posavju, kamor se je bila preselila k najstarejši hčerki. Poleti, da, ko so bili topli, sončni dnevi, je še prišla po stopnicah na dvorišče in na vrt, ruto zavezano pod vratom, roke sklenjene kakor k molitvi. Na jesen pa je legla. Menda sta minila že dva meseca, odkar sem bil zadnjič pri njej. Nič ni vpraševala, kako mi gre, kako živim.

Vem, posmihali so se mi drugi leto prej, ko sem se bil odločil, da pojdem v Ljubljano, kjer bom živel od samega peresa. Mati pa je sodila, polna zaupanja vame, kakor jaz vanjo: »Že veš, kako.« Vsa njena želja, vsa njena molitev in tudi volja je bila v prepričanju, da se mi ne sme nič slabega zgoditi na tem zmešanem svetu. Prav to njeno prepričanje je tudi mene spremljalo na vseh potih nekoč v šolo, na vojno in naposled za kruhom. Toda otroci smo nevhvaležni, vsi, prav vsi. Sreča je samo, da matere od nas sploh ne terjajo hvaležnosti. Tako tudi jaz nisem vračal njene vere in zaupanja, kakor bi bil lahko. Še s pismom sem se redkokdaj oglašil, a kje neki, da bi si bil vsaj vsak mesec utrgal nedeljo, da obiščem mater...

Zdaj leži bolna, jesen jo je položila... Ali pa morda?... (Zunaj je močno zašumelo, močan piš je spet potegnil skozi veje starega drevesa in tisti trenutek je udaril šop gostih kapelj po mojem oknu.) Ali se je morda dopolnilo njeno mučeniško življenje? Ali je prišla ura ločitve? Da, tako bo: v tej uri ločitve me je prišla od daleč skozi burno jesensko noč poslednjič opomniti in se posloviti, da mi bo njen blede obraz ostal za vse življenje neizbrisno v spominu...

Misel za misljo mi je rojila po glavi. Naposled pred hišo, da je poslednje listje sfrčalo po tleh

Ko še nismo poznali krompirja

Slavna Družba za poljedelstvo in koristne umetnije v Ljubljani je po svoji ustanovitvi leta 1767 kmalu začela z živahnim delom za povzdigo našega kmetijstva in obrti. Sklenila je zvezo s tujimi družbami ter pridobila domače in tuje strokovnjake za sodelovanje. Najodličnejši strokovnjaki so se udeležili njenih natečajev, ko je razpisovala razna vprašanja ter za najboljše odgovore delila tudi po 50 zlatnikov visoke nagrade. Že l. 1770. je tako nagrajena dela o vzgoji murv in sviloprejk, konoplje in lanu objavila v bogato z bakrorezi opremljeni »Prvi zbirki koštnih poukov«, pozneje so pa izšle še tri knjige Zbirke. Najvažnejšo pridobitev za družbo pa pomeni sloviti doktor filozofije in medicine Baltazar Hacquet, ki je prevzel njeno tajništvo. Tako je lahko 7. januarja 1775. ta prednica Kmetijske družbe izdala »Wöchentliches Kundschaftsblatt«. Pri tem pa opozarjamo, da je bil ta tednik prvi redni strokovni časopis v naših krajih, ker smo že l. 1706. v Ljubljani dobili prvi redni časnik »Laibacher Ordinari — und Extraordinari Zeitung«, ki pa o njem ne vemo, kdaj je nehal izhajati. Ta prvi časnik je v kratkem zadušila konkurenca časnikov, ki so v Ljubljano prihajali iz drugih večjih krajev, predvsem pa iz središča tedanjega novinstva, iz Venezije ter iz Gradca in z Dunaja.

Skrbi po sedemletni vojni

Strokovni tednik »Kundschaftsblatt« nam je ohranjen ves v nekaterih knjižnicah. Izšla sta dva popolna letnika 1775. in 1776., a tiskal ju je Janez Friderik Eger, ki je pozneje z Valentinom Vodnikom izdal tudi prvi slovenski časnik »Lublanske Novize«.

»Kundschaftsblatt« je sicer strokovni časopis, saj se v glavnem peča samo s kmetijstvom, vendar pa objavlja tudi imenike v Ljubljani umrlih in imenike gostov, ki so prihajali tedaj, ko še nismo imeli železnice, prav pogosto v Ljubljano, med njimi tudi najvišji dostojanstveniki. S temi vestmi in novicami se pa prvi časopis že približuje značilnostim časnika ter se je res iz njega razvila »Laibacher Zeitung«, ki je pri raznih založnikih kot uradni list izhajala do kraja svetovne vojne l. 1918.

Tedanja Kmetijska družba je v nemirnih časih hotela predvsem zboljšati naše poljedelstvo in pomnožiti pridelke, s tem pa zaotoviti prebivalstvu dežele vsaj najpotrebnejšo prehrano. Dežela se namreč še ni opomogla po vojnah in še vedno je občutila posledice sedemletne vojne, ko so se pojavljala že znamenja novih vojnih časov. Sicer so strokovnjaki že začeli priporočati sajenje krompirja za hrano, toda to prevažno živilo je bilo tedaj pri nas še komaj znano. V skrbih pred lakoto prebivalstva je tedaj objavil upravnik ljubljanske pošte pl. Amigoni kot član Družbe za kmetijstvo in koristne umetnije dne 8. aprila v »Kundschaftsblattu« članek

»Kako naj pečemo kruh s sladko repo, ki naj jo mešamo med pšenično, rženo, ajdovo in proseno moko.«

Ze v naslovu pisec pravi, da je napravil ta poskus ter je bil kruh prav okusen.

Poštni upravnik pl. Amigoni piše takole:

»Vzamemo poljubno pšenično, rženo, ajdovo ali proseno moko, ki jo kot navadno pripravimo z drožjem, naslednje jutro zgodaj pa testo po navadi zamesimo. Za to pripravimo sladko repo in jo mehko skuhamo ter jo vzamemo prav toliko kot tehta moka. Repa mora biti prav dobro zmečkana, s testom zmešana in dobro zgnetena, da napravimo navadne hlebe, ki jih vsadimo v pravilno razbeljeno peč, ko so dosti vzhajali, nato pa hlebe dosti zapčemo in jih o pravem času vzamemo iz peči.

Kakšna je vsa ta priprava?

Prepuščamo, da vzamete poljubno po teži moke tudi toliko repe, ali samo polovico ali pa celo samo tretjino. Večkratno mešanje bo vsaki gospodinji dalo več naukov v roko.

Ker, kakor znano, repa niti od daleč ni tako draga ko žito, lahko to mešanje gospodinjstvom prav veliko koristi, zlasti ob takih časih, ko zaradi slabih žitnih letin primanjkuje tako potrebne krušne hrane.

Enak poskus je napravil nek drug naš član z bučami, ki jih je prav tako treba skuhati popolnoma mehko, zmečkati in primeren del zmešati med moko, ki jo spet lahko vzamemo poljubno, vendar pa lahko tudi toliko buče ko moke ali manj, nadaljnja priprava je pa popolnoma enaka prejšnji z repo in je tudi tak kruh prijetnega okusa.

Važna opomba o krompirju

Opomba, ki jo je podpisal sam »izdajatelj« torej v imenu tedanje Kmetijske družbe njen tajnik, se pa glasi:

»Taki poskusi o vsakem času veliko koristijo, saj, čeprav niso takoj upeljani za splošno porabo, dajejo vsaj za morebitno pomanjkanja v roke taka sredstva, ki si je z njimi mogoče pomagati ob pomanjkanju žit. Morda bi raba takega sredstva kmetu prav prišla tudi tedaj, ko bi ne bilo stiske, ker pač vedno ne more toliko pridelati, kolikor zahteva potreba njegove družine, naposled bi pa tudi tedaj, ko bi dosti pridelal, lahko drugih svojih pridelkov več dal na prodaj.

Pri tej priliki pa moramo še posebno priporočati pridelovanje krompirja kot take okopavine, ki ni niti od daleč izpostavljena nevarnostim, kakršne večkrat pokončajo druge zemeljske sadeže, pa vendar pri pravilnem pridnem obdelovanju donaja bogat pridelek. Krompir je rastlina, ki v različnih deželah služi ne samo kmetovalcu za kruh, temveč tudi gospodskimi mi-

zam za odlične jedi. V Švici prav zelo uporabljajo krompir, razrezanega na kosce in posušenega za daljšo porabo, torej pripravljenega za moko in tako za peko kruha.

Zakaj bi si prav zelo ne želeli splošnega pridelovanja krompirja tudi v naši deželi, posebno v gorskih krajih, kjer žita zaradi ostrega in mrzlega vremena večkrat niti ne dozore ali jih pa popolnoma pobije toča. Majhna njiva, zasajena s temi rastlinami, bi večkrat lahko nadomestila slabo žitno letino. Opuščamo nadaljnja navodila za porabo te korenine, kakor tudi krompirjevega zelišča za krmo živine, kar bi pri poljedelstvu ne bilo brez velike koristi. Toda drugič bomo morda našli priliko za obširnejši razgovor o pridelovanju, vzgoji in porabi krompirja.

O krompirju pa l. 1775. nikdo ni več pisal in le zelo počasi se je udomačil po več desetletjih najživahnejše propagande, velikih žrtev in težkih naporov, dokler ga šele sredi prejšnjega stoletja naš kmet ni splošno prideloval. Ker imamo pa sedaj krompir, nam ni treba več mešati repe in buč med moko, zato nam naj pa nasvet služi samo za dokaz, kako resno se je naša inteligenca že pred poldrugim stoletjem prizadevala, da bi najširše sloje obvarovala pred pomanjkanjem kruha. Poleg tega članka je namreč »Kundschaftsblatt« 16. »jesenskega meseca« ali septembra objavil:

„Kako obvarujemo kruh pred plesnobo?“

Stare tradicije je tako sredstvo zapustila po vaseh Svabske dežele. Vsa skrivnost je ta, da merniku žita primešamo perišče turškega fižola in tako zmešano damo mleti. Fižolova moka ohrani kruh v dobrem in užitem stanju. Mnogo kmetov napeče ob žetvi zadostne zaloge kruha ne da bi se jim kdaj pokvaril. To zasluži večkratne poskuse, če je res trajno in v vojnih časih bi lahko za preskrbo postalo prav koristno, saj je treba večkrat v sili jesti plesniv kruh, ne samo v veliko škodo za zdravje, kakor smo že večkrat zvedeli zadnji pruski vojni (torej v sedemletni vojni).

Ta stari poskus bi morda snet lahko ponovili, saj moki primešani zmleti fižol gotovo ne bo nikomur škodoval, naposled pa fižol morda res obvaruje kruh dalj časa pred plesnobo.

× Dva dni in dve noči v zraku. Na državni jadralski šoli pri Dunaju se je 19. novembra dvignil z jadralskim letalom v zrak izkušeni letalec Erik Vergenz, ki je star 43 let. Obdržal se je v zraku neprekinjeno dva dni in dve noči ter se je 21. novembra ob 8.18 zjutraj vrnil na zemljo. S tem je dosegel novi svetovni rekord 45 ur, 23 minut in 5 sekund. Dosegel je višino 800 metrov in je napravil več kakor 2000 zavojev v zraku. Kljub neprespanim nočem se je vrnil prav svež na zemljo.

»Kaj vas je vendar prineslo?«

»Nič,« sem odvrnil še dosti veselo in ravnodušno, »dela se mi je nabralo, naspal sem se dovolj.«

Pa se nisem mogel lotiti dela. Čim sem segel po peresu, me je zaskalelo v prstih. Zazrl sem se skozi okno. Tam na križišču dveh ulic je bilo nekaj življenja. Mlekarice so se vračale domov, branjevke so hitele na trg, študenti v šolo, uradniki v pisarne. Enolična, vedno enaka uravnana pota in srečanja, nad vsem pa nizek oblak, iz katerega venomer prši, prši.

Prišel je tovariš Filip Omladič, s katerim sva skupaj sedela v sobi. Še ni odložil suknje in dežnika, komaj da je utrl cigareto ob pepelnik, ko je vstopil pismonoša in prinesel brzojavko na moj naslov.

Torej vendarle. Ko sem podpisal sprejem brzojavke, me ni prešinjala žalost, marveč tiho zmagoslavje, da je mati resnično prišla poslednjo noč k meni po slovo in da je zvezana z menoj po tistih skrivnostnih poteh in vezeh, ki nam jih noben učenjak nikoli ne bo pojasnil.

Vsem sem brzojavko in jo skorajda malomarno ponudil tovarišu: »Na, odpri in preberi! Vem vsebino.«

Tovariš Lipe me je začuden pogledal, malo se je obotavljal, potem so njegovi dolgi koščeni prsti razgrebli tisti zloženi in zalepljeni papir. Nekoliko se mu je zamračilo čelo in svoje sive oči je uprl vame v majhni zadregi:

»Ze veš? Res?«

»Vem.«

»Ali so ti pisali?«

»Ne. Toda tega ne boš razumel, če sam nekoč ne doživiš. Tega ni mogoče dopovedati. Poznam te, smejal bi se...«

Začuden me je gledal, ko mi je vrnil brzojavko. Preletel sem tisto kratko sporočilo, ki se ni moglo glasiti drugače, kakor je pač bilo napisano: »Mati umrla. Pridi!«

Ves dan sem taval po Ljubljani. Izgubil sem mater — to je največja izguba v življenju. Vedel sem to. Toda krepl sem se, po svoji stari navadi sem tajil bolečino, ki se je hotela v meni razrasti kakor skrivnostna bohotna roža s trnjem. Tajil sem bolečino, vendar ves dan nisem nič pametnega ukrenil, vse mi je šlo narobe. Zamudil sem opoldanski vlak, kar sem se že na poti proti kolodvoru spomnil, da ni mogoče zdirjati domov brez črnega klobuka in brez črne kravate. Zares, materi bi bilo bolj všeč in božji postavi bi bolj ustrezalo, če bi s prvim vlakom pohitel domov, ko sem že vendar nepošteno zamudil v zadnjih dveh mesecih toliko priložnosti, da bi mater še enkrat videl živo. Toda človeške postavbe so drugačne, one zahtevajo črn klobuk in črno kravato, bolj kakor iskreno žalost.

Zvečer se je pomikal vlak na Posavje tako počasi od postaje do postaje kakor trop vernikov v nedeljo popoldne pri križevem potu. Ničesar nisem hotel misliti, sedel sem v kupeju pri oknu in sem gledal v noč. Nič več ni rosilo zunaj. Kupe je bil poln, potniki so molčali. Ne vem, nikoli nisem bil početnik in prijatelj kupejskih razgovorov, vedno se rad peljem le sam zase in nič mi ne more biti bolj zoprno, kakor priliznjeno polzevanje po družinskih in življenjskih razmerah neznanega sopotnika ali sopotnice. Toda ta večer sem bil vso vožnjo prepričan, da je moj molk porazno nalezljiv in da bi moral jaz prvi izpregovoriti besedo, pa bi se naenkrat v kupeju razvezala beseda. Še smeh lepe mladenke, ki mi je sedela nasproti, bi morda zazvenel v čast in veselje njeni mladosti.

Bilo je naposled treba izstopiti. Na velikem ovinku stoji kolodvor, jaz sem bil daleč v predzadnjem vagonu. Vlak je bil nagnjen zaradi ovinka. Ko sem stopil iz vagona v temo, sem z visokih stopnic telebnil na tla, da sem udaril s koleno po tračnici in so mi po udarcu ob pesek in kamenje skeleče zakrvale roke. Resnično, ta dan mi je šlo vse narobe. Začutil sem se

kakor otrok, ki ga na drobno tepe nesreča, ker ga hoče napraviti majhnega, spokornega, izbičnega, da bo nekoč vztrajnejši ob pravih udarcih življenja.

Šel sem v noč, poldrugo uro hoda po blatni razvrvani cesti, pa ne vem, ali sem spešil ali ne. V kuhinji na sestrinem domu smo se znašli bratje in sestre in ostalo sorodstvo. Izmed vseh obrazov ne pozabim bratovega. Dvajset let je bil starejši od mene, vojake je že služil, ko sem se jaz rodil — kolikšen razpon v materinem življenju od najstarejšega do najmlajšega sina, od prvega do desetega otroka!... Brat je bil sam že družinski oče, ali ko sva stopila iz kuhinje, da greva v gornjo sobo pokropiti mater, je postal na pragu, solze so se mu usule po licih in je zalhtel in zajčal:

»Zdaj smo pa sami, čisto sami na svetu!«

Čudno, prečudno se je glasila njegova tožba. Da, sem pomislil, najstarejši je, najbolj materin, — jaz sem zrasel poslednji, mnogo samovoljneje, že precej bolj odtujen od družine, zlasti po očetovi smrti, ki me je zadel, ko sem komaj pomiril prve korake v šolo. Vendar tak moč, kakršen je moj brat, sem mislil, pa se razjoče in raztoži, da je po materini smrti postal sirota!... Tisti trenutek sem se znova zavedel, kako varno je mene vodila materina volja na mojih poteh v življenje, koliko samozavestnejši sem bil samo zaradi materinega prepričanja, da se meni ne sme nikoli nič hudega zgoditi...

S tiho, iskreno hvaležnostjo sem za to skrbno, daljno in vedno pričujoče varstvo stopil pred mrtvaški oder. Bilo je v sobi nekaj fantov in deklet iz vasi, pripovedovali so si historije, opravičili so že molitev. Zdaj so onemeli, ko sva z bratom stopila v sobo, ki je dehtela po jesenskem cvetju. Vem, pričakovali so ganljivega svidenja, toda ni ga bilo. Ni mi splozela ne ena solza po licu. Ustne so mi zadrhte in iskale besed, ki bi nadomestile besedovanje davno na-

PO SVETU

× **Brata je ujel.** Pri nekem spopadu na vzhodnem bojišču se je madžarskemu oglednemu od delku vdal neki Rus, ki je na veliko začudenje izprašujočega častnika govoril v najlepši madžarsčini, ne da bi se menil za tolmača. Pripovedoval je, da so ga l. 1916 Rusi ujeli v Galiciji ter ga poslali v Sibirijo. Dolga leta sploh ni vedel, kaj se dogaja na svetu. Oženil se je, ter ostal v neki sibirski vasi, kjer je najprej kmetoval, potem se pa lotil težavskih poslov. Sovjeti so ga vzeli k vojakom ter ga poslali na bojišče, kjer je stalno premišljeval, kje bi mogel na najbolj varen način priti v ujetništvo. Eden izmed vojakov, ki so ga ujeli, je bil pri zasliševanju. Ko je slišal njegovo ime in podatke o rojstvu in rojstnem kraju, je kar vzkliknil od presenečenja. Spoznal je v njem svojega brata, o katerem so toliko let menili, da je padel na galiskem bojišču.

× **Silna neurja.** Zadnji čas poročajo o različnih ujmah in drugih nesrečah po raznih koncih sveta. Zabeležili so več hudih potresov. Silno neurje je nedavno besnelo v Indiji in je zahtevalo okrog 30.000 žrtev. Prav tako hudo neurje je divjalo nedavno noč na Balearskih otokih. Iz Španije poročajo o nenavadno hudi zimi. Volkovji prihajajo v bližino človeških bivaljšč. Tudi na Madžarskem je volčja nadlega prav nevšečna. Iz Helsinkov poročajo, da so zadnji čas divjali ogromni snežni meteži po velikem delu Finske. Na Atlantskem oceanu pa je zadnji čas besnela silovita burja, ki je docela onemogočila ribolov; mornarji so morali prestati marsikatero bridko uro.

× **O žrtvovanju pogumnega postajnega načelnika** poročajo z Madžarskega: Na neki postaji je postajni načelnik Ludvik Zilah videl, da se bliža tovorni vlak, medtem ko je na progi stal neki moški, ki vlaka ni opazil. Postajni načelnik je priskočil in potegnil moža s tira. Sam pa žal ni mogel več odskočiti in že ga je udarila lokomotiva. Smrtno nevarno poškodovanega so prepeljali v bolnišnico, kjer je kmalu nato izdihnil.

× **Najdba se mu je izplačala.** V nekem italijanskem mestu je bančni nadzornik pregledoval različne zapletene račune. Pri napornem delu je pogledal predse na tla in opazil nekaj svetlega. Bil je to izredno lep briljant. Poštini nadzornik je kajpada odneel briljant na polcijo. Toda potekel je predpisani rok in nikdo se ni zgledil. Tako je toraj postal briljant najditeljeva last. Mož je obogatel za 80.000 lir.

pa me je premagalo. Znova sem zaspal, trdno zaspal.

Tisto jutro sem šel potem nenavadno zgodaj v pisarno. Pospravljalca je bila šele zakurila in pometla ozke pisarne in se je močno začudila; učene molitve. Pokropil sem mater z rožmarinom, pristopil sem k zgledu, odgrnil črni pajčolan in sem obstal kakor vkopan: prav takšna je bila v krsti, kakršna se mi je bila prikazala prejšnjo noč, ko je prišla k meni po slovo... Zbogom, mati!

Razgovorili smo se v kuhinji, spominjali smo se matere in davno pokojnih drugih iz našega rodu. Težko mi je šla beseda z jezika. Bal sem se, da mi ne bodo verjeli, če jim povem, kako sem zvedel, da mi je mati umrla. Šele ko sem povprašal po natančni uri njene smrti, sem se sam zase preveril, da je bilo moje srce dirnjeno prav tisto minuto, ko je materino življenje ugasnilo v lahnem smrtinem boju.

Sneg se je ponujal, svinčeno sivo je bilo nebo, ko smo se dopoldne pripravljali k pogrebu. Vsi trije duhovni so prišli od fare. Preprosta črna krsta je že stala pred hišo, pričele so se pogrebne molitve. Nikjer se niso svetilkali instrumenti kakšne godbe, le pri podružnici na hribu je zaklenkal železni zvon. Nikogar ni bilo med pogrebi, ki bi se bil pripravil z napisanim govorom v desnici k poslovični besedi, le preužitkarica Mica je pojoč mrmrala zategle molitve in prebirala rožni venec, peščica pogrebcev je malomarno odgovarjala.

Sluh mi je bil zbistren ta dan, da sem čul sleherni šum papirja na preprostih venci in sleherni šepet med redkimi pogrebi. Pa sem ujel tudi besedo sestre Tilke, ki ni mogla za pogrebom in je zajokala za durmi: »Moj Bog, ali ne bo nikogar drugega k pogrebu!«

× **Zena z 270 žolčnimi kamni.** V Kodanju, glavnem mestu danske kraljevine, je bila pred nekaj dnevi operirana žena nekega glasbenika. Zdravniki so ji odvzeli nič manj kakor 270 žolčnih kamnov različne velikosti. To je največje število, ki so jih kdajkoli odvzeli žolčno bolnemu človeku. Seveda je ta operacija vzbudila med evropskimi zdravniki pozornost, čeprav je ugovorjeno, da ima skoraj vsak peti človek žolčne kamne, vendar vsakdo ne trpi zaradi njih.

× **Usoden in vendar srečen padeč.** Iz Zeneve poročajo, da se je v Aldersottu pripetilo nekaj nenavadnega: neko veliko industrijsko podjetje je dimnikarskemu mojstru naročilo, naj bi osnažil dva velika dimnika. Poslal je tja svojega pomočnika Tristana Norlicherja, ki se je spravljal na 25 metrov visoki dimnik in s krožnega roba na vrhu ravno strgal goste saje, kar je nenadoma izgubil ravnotežje ter padel z vso silo na streho prizidka, v katerem so imeli prostor za peči. Dimnikar je obležal negibno. Takoj so prihiteli na pomoč razne osebe podjetja ter priklicali zdravnika. Toda kako so se vsi začudili, ko so spoznali, da se je spet prebudil, a ostal brez sleherne poškodbe.

× **Ali se moreš jokati svojevoljno?** Vprašanje ali je mogoče jokati po želji, zanima tako učenjake kakor gledališke igralce. Mnogi igralci morajo v gotovih trenutkih resnično jokati. Ali so v resnici tako pretreseni od svoje vloge ali so solze povsem umetne? Ni pravila, ki bi to točno določilo. Neka dramska umetnica je izjavila, da je bilo dovolj, da je pazljivo gledala v svetiljko in že so jo postille solze. Drugi igralci pa uporabljajo za solzenje posebne misli in spomine, ki povzročijo v primernem trenutku ihtenje. Neki slavni igralec je samo skremžil obraz v jok in že so mu solze lile po licih, kakor da ga je zadela velika nesreča. Jokati je znal celo takrat, ko je čital poročilo o dobitkih v loteriji.

× **Delavcem je zapustil svoje tovarne.** Neko poročilo iz Berlina pravi, da je pred nekaj dnevi umrl na Danskem splošno znani industrijec, ki zaradi svoje edinstvene oporoke pač zaslužil, da se ga vsaj v nekaj vrsticah spomnimo. Zapustil je namreč vse svoje tovarne delavcem, ki so bili v njih zaposleni vsaj že pet let in niso prejemali večje plače, kakor po 500 kron na mesec. Industrijec je v oporoki odredil, naj se ustanovi posebna brezimna družba za izkoriščanje tovarn, vse delnice pa naj se brezplačno razdele med delavstvo, ki izpolnjuje zgoraj omenjene pogoje. Da je ta industrijec res le gledal čutečega srca za delavstvo, ni dvoma, tudi če je morda takšno oporoko naredil v prvi vrsti zato, ker ni imel nobenega svojca več, ki bi mu svoje veliko premoženje zapustil.

× **Drobci stekla niso nevarni.** Zmeraj so trdili, da so drobci stekla »mehaničen strup«, ki razni želodec in črevo. Zdaj pa so na živalih preizkusili, da ti drobci niso tako nevarni. Prebavilni sokovi v črevesju obdajo namreč drobce tako, da ne morejo raniti črevesja.

Da, Bog, tako malo je bila naša mati znana v tujem kraju, tako redkokdaj je govorila s človekom, nikomur se ni usiljevala z besedo in nikoli ni želela praznih čenč; zato se je zbralo tako malo pogrebcev.

Možje so dvignili krsto in odpravili smo se na dolgo pot k fari. Ali glej, vedno zmagovitejša je bila ta pot! Rahlo so se usipale snežinke, kakor da naletava srebro. Duhovniki so peli zanosno. Možem, samim hrustom, je bilo dragoceno breme lahkotno. Iz sleherne hiše, koder smo hiteli mimo, so se priključevali pogrebi, na križščicah so pristopali. Večal se je pogrebni sprevod — jaz pa sem mislil na sestro Tilko, ki se zdajle joče za domačim ognjiščem. In zvonovi so zapeli, tisti mogočni zvonovi pri fari, kakor da ne označujejo pokopa in smrti, marveč kakor da so se razgibali k pesmi vstajenja tako so doneli polno in ubrano v mirzi jesenski dan. Pa so nehale tudi snežinke, razgrnilo se je sivo oblakje, pogledalo je na nas medleče sonce. Ni ga bilo mnogo, ni nas moglo več ogreti, toda posijalo je in pozlatilo moje matere zadnjo pot.

Kadarkoli pride jesen in potrkajo ponoči kaplje na moje okno, zrem v spominu troje: mater, ki je prišla po slovo, črno jamo in veliki rjavi križ, ki počasi trohni in nemo gleda po pobočju pokopališča.

× **Živali, ki se same pohabijo.** Razne živali se v nevarnosti rešijo tako, da napadalcu puste kak svoj ud. Vsakdo vé, da pusti martinček človeku rep v roki, če ga primemo. Tudi sipa pusti svojo lovko, če jo napadalec prime zanj. Znanstveniki so ugotovili, da to živalim ne škodi, če rjini, izgubljeni udje kmalu vnovič zrastejo.

SMEŠNICE

DVE SKOTSKI

Na Škotskem so živeli trije bratje. Eden izmed njih je že predavnimi leti odpotoval v Ameriko. Pred kratkim pa se je vrnil domov. Obogatel je. In doma sta ga čakala brata in oba sta imela dolgo brado.

»Za božjo voljo! Kakšna pa sta!« jima je vzkliknil Američan, ko ju je zagledal. »Kako, da sta si pustila brado rasti?«

»Da, ljubi brat,« sta odvrnila oba, »kaj pa nama je drugega ostalo, ko si vzel pred tridesetimi leti britev s seboj v Ameriko.«

Nad vse varčni Mr. Glace se je mudil v Londonu, kjer si je nekega dne v restavraciji privoščil telečjo pečenko. Čeprav ima Mr. Glace takšen želodec, da spravi lahko dosti pod streho, pečenki vendar ni bil kos. Žalostno jo je gledal. Saj jo je bilo še najmanj za eno večerjo. Ali naj jo pusti? Dolgo se je boril sam s seboj. Potem pa je le varčnost zmagala. Pomignil je natakarici:

»To, kar je ostalo, mi pa zavijte za psa, in plačal bom.«

Še celo nekaj napitnine je dal, ko je vendar tako poceni prišel do nove večerje.

»Hvala,« je rekla natakarica in se kmalu vrnila z zavitkom. »Tole je pa za psička!«

Mr. Glace je začudeno pogledal zavoj. Ali je mar natakarica zavil vse, kar je še od teleta ostalo?

»Le vzemite,« je dejala, »vse nocojnje ostanke sem zavila za vašega psička.«

PREIZKUSEN NACIN

V nekem ameriškem listu je izšel tale oglas: »Nič več raztrganih nogavic! Kdor želi, da mu svetujemo, kako naj dela, da ne bo nobenih nogavic več raztrgal, naj pošlje pol dolarja in svoj naslov na šifro »odkritje« v upravo lista.«

Dosti ljudi se je oglašilo. Nogavice niso preveč poceni in pol dolarja se prihrani že pri treh parih.

Pa so dobili na svoja vprašanja kratek odgovor:

»Hodite bos!«

SPOMINI

A: »Pravkar pišem spomine na svoja mlada leta.«

B: »Ali si že prišel do poglavja, ko sem ti posodil petsto lir?«

V TRGOVINI

»Četrtil kilograma sira, prosim,« pravi deklica.

»Ali želiš še kaj?«

»Da, mamička prosim, da bi zavili sir v nadaljevanje povesti, ki ste nam včeraj v njo zavili mlo.«

GRDA NAVADA

A: »Moja žena ima zelo grdo navado. Nikoli ne gre pred tretjo uro zjutraj spat.«

B: »Kaj pa počenja tako dolgo?«

A: »Mene čaka.«

SE NE

Draga: »Včeraj sem presenetila moža, ko je poljubljaj postrežnico. To ga je pa precej drago stalo. Za kazen mi je moral kupiti novo obleko.«

Vera: »Postrežnico si seveda takoj odpustila?«

Draga: »O ne, potrebujem namreč še klobuk.«

RAZLIKA

— Ali veš, kakšna je razlika med opreznostjo in strahopetnostjo?

— Vem. Kadar se človek boji sam, govori o opreznosti, če se pa boje drugi, je to strahopetnost.

NEDOSEGLJIVA

— Ali že moreš tako hitro pisati, kakor jaz govorim? — vpraša žena moža, ki se uči stenografiranja.

— Tako hitro že, nikakor pa ne tako dolgo...

ZANESLJIV ZNAK

— Vaša žena je gotovo levičarka.

— Kako pa veste to?

— Ker vidim, da imate desno lice zatečeno.